

Torsdagen den 5 mars

Kl. 13.00–16.06

---

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 13 februari justerades.

§ 2 Avsägelse

Tredje vice talmannen meddelade att *Stefan Lundgren* avsagt sig uppdraget som riksrevisor från och med den 1 april.

Kammaren biföll denna avsägelse.

§ 3 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2019/20:355

Till riksdagen

Interpellation 2019/20:355 Ungdomsbrottsligheten

av Ellen Juntti (M)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 17 april 2020.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade arrangemang.

Stockholm den 24 februari 2020

Justitiedepartementet

Morgan Johansson

Interpellation 2019/20:356

Till riksdagen

Interpellation 2019/20:356 Ungdomsrån och förakt mot svenskar

av Tobias Andersson (SD)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 20 mars 2020.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade arrangemang.

Stockholm den 24 februari 2020

Justitiedepartementet

Morgan Johansson

Till riksdagen

Interpellation 2019/20:362 Åtgärder mot ungdomsrån
av Niklas Wykman (M)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 8 maj 2020.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade arrangemang.
Stockholm den 28 februari 2020

Justitiedepartementet

Morgan Johansson

Till riksdagen

Interpellation 2019/20:365 Straffrabatt för unga lagöverträdare
av Katja Nyberg (SD)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 20 mars 2020.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade arrangemang.
Stockholm den 28 februari 2020

Justitiedepartementet

Morgan Johansson

*Totalförsvarsdatalag –
personuppgiftsbehand-
ling vid Totalförsvarets
rekryteringsmyndighet*

§ 4 Totalförsvarsdatalag – personuppgiftsbehandling vid Totalförsvarets rekryteringsmyndighet

Försvarsutskottets betänkande 2019/20:FöU3

Totalförsvarsdatalag – personuppgiftsbehandling vid Totalförsvarets rekryteringsmyndighet (prop. 2019/20:51)
föredrogs.

Anf. 1 MIKAEL LARSSON (C):

Fru talman! Inledningsvis vill jag yrka bifall till Centerpartiets reservation, som också är den enda reservationen i detta betänkande.

Fru talman! Detta förslag är en viktig del av att verksamheterna ska kunna få fortsätta att jobba, men det är ändå några delar som vi i Centerpartiet vill synliggöra och som vi tycker att regeringen borde ha gått vidare med.

Centerpartiet anser att det är olyckligt att regeringen, trots att man inte ställer sig negativ till förslaget som sådant, inte går vidare med att utreda konsekvenserna av att införa ett omvänt skaderekvisit i 38 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen.

En betydande del av de uppgifter som lämnas till och behandlas av Totalförsvarets rekryteringsmyndighet är antingen känsliga personuppgifter eller uppgifter av väldigt integritetskänslig karaktär om exempelvis personliga förhållanden såsom mediciner, sjukvård och diagnoser, inskrivning och krigsplacering, tjänstgöring med totalförsvarsplikt eller antagningar till utbildningar vid Försvarsmakten. Uppgifterna kan också röra familjeförhållanden.

Fru talman! Individer som lämnar uppgifter till Totalförsvarets rekryteringsmyndighet gör detta under straffansvar. Man kan alltså som individ

inte välja att inte lämna ut information. Den nuvarande regleringen innebär att utgångspunkten är att uppgifter kan lämnas ut. Inom andra delar av totalförsvaret är det viktigare att skydda de uppgifter som den enskilde lämnar, och så bör det vara också i detta fall.

Centerpartiet anser att denna skillnad är omotiverad. Konsekvenserna av den föreslagna ändringen, bland annat möjliga inskränkningar av allmänhetens insyn, är dock inte utredda, vilket regeringen också konstaterar. Centerpartiet vill därför att regeringen ska utreda vad ett omvänt skaderekvisit kan medföra i detta fall.

I det här fallet går staten in och ålägger att människor ska lämna uppgifter under straffansvar, och då bör det också finnas en stark sekretess för den enskilde. Vill det sig riktigt illa skulle främmande makt kunna begära ut information på ett lättare sätt, och det är sådant som vi absolut måste förhindra.

Oavsett vad det är för skaderekvisit är det inte helt och hållet sekretess som gäller, utan det går alltid att få ut uppgifter om individer. Men det bör vara svårt att få ta del av information om individer på områden där vi vill att skyddet av uppgifter ska vara starkt, så att individen inte ska kunna skadas. Det bör självklart vara okej att lämna ut uppgifter och samtidigt maska en del uppgifter av hänsyn till den personliga integriteten.

Fru talman! Det är även svårt att förstå regeringens ställningstagande att inte införa en sekretessbrytande bestämmelse i 25 kap. offentlighets- och sekretesslagen för att undanröja osäkerheten vid informationsdelning mellan verksamheterna inom Totalförsvarets rekryteringsmyndighet.

I propositionen resonerar regeringen om att Totalförsvarets rekryteringsmyndighets interna verksamheter skulle kunna anses utgöra självständiga verksamhetsgrenar och att de därmed lyder under olika sekretessbestämmelser. Detta skulle innebära att sekretess föreligger dem emellan. Trots denna osäkerhet anser inte regeringen att någon sekretessbrytande bestämmelse behöver införas för att säkerställa att nödvändiga uppgifter kan delas inom organisationen. Är man osäker, som regeringen är på denna punkt, bör det hela utredas för att man ska få en tydligare bild av vad det egentligen är som gäller.

Enligt utredningen innebär nuvarande ordning en risk för otydlighet och osäkerhet inom myndigheten om huruvida personuppgifter får lämnas mellan de interna verksamheterna. Utredningen bedömer därmed att en sekretessbrytande bestämmelse bör införas i 25 kap. offentlighets- och sekretesslagen.

Centerpartiet delar bedömningen att avdelningar inom Totalförsvarets rekryteringsmyndighet ska kunna byta information med varandra för att få till en så smidig hantering som möjligt av ett ärende. Det kan också i vissa fall vara nödvändigt. Blir det så att myndigheten själv ska få avgöra om det handlar om sekretessbrytande bestämmelser skulle det kunna gå så långt att en lagändring skulle behövas. Det kan ta tid, och det kan göra att handläggningen fördröjs. Detta vill vi självklart undvika.

Fru talman! Summan av detta är att det är bra att totalförsvarsdatalagen är på plats, men det är tråkigt att regeringen inte valt att utreda en del saker vidare för att vara helt säker i vissa delar i propositionen.

Anf. 2 ALEXANDRA VÖLKER (S):

Fru talman! Totalförsvarets rekryteringsmyndighet är ju en ganska liten men oerhört viktig myndighet med ett väldigt speciellt uppdrag. Det är Rekryteringsmyndigheten som säkerställer att vi har bemannade krigsförband genom att det är de som har ansvar för krigsplaceringen. Det är Rekryteringsmyndigheten som skickar ut och sammanställer mönstringsunderlaget. Det är också Rekryteringsmyndigheten som sedan väljer ut vilka som ska kallas till mönstring och vilka som ska skrivas in för utbildning samt var de ska skrivas in. Det är därför oerhört viktiga uppdrag som myndigheten har.

Den kanske viktigaste uppgift som myndigheten har är ansvaret för krigsplaceringen. Med det oroväckande omvärldsläget och behovet av att höja vår förmåga har behovet av att krigsplacera även utanför Försvarsmakten ökat. Om det värsta skulle ske ska var och en veta var den ska vara. Vi ska också veta var personerna behövs mest, och det är där de ska vara krigsplacerade.

Fru talman! För att Rekryteringsmyndigheten ska kunna utföra sin uppgift krävs det att de får hantera känsliga uppgifter om svenska medborgare. Av 2 kap. 6 § regeringsformen framgår att enskilda gentemot det allmänna är skyddade mot betydande intrång i den personliga integriteten om det sker utan samtycke och innebär övervakning eller kartläggning av den enskildes personliga förhållanden.

De uppgifter som samlas in av Totalförsvarets rekryteringsmyndighet baseras på individens skyldighet att lämna in dem, och personuppgifterna är i många fall av integritetskänsligt slag. Även om syftet inte är att kartlägga den enskilde utan att kunna fatta beslut enligt lagen om totalförsvarsplikt handlar det om sådan kartläggning av den enskildes personliga förhållanden att det innebär ett intrång i den personliga integriteten.

Samtidigt är detta nödvändigt för att tillgodose totalförsvarets personalförsörjning. Det gör att de grundläggande bestämmelserna för behandling av personuppgifter vid Totalförsvarets rekryteringsmyndighet behöver regleras i särskild lag.

Sedan den 25 maj 2018 gäller dataskyddsförordningen och dataskyddslagen i Sverige. Dessa bestämmelser är dock inte utformade för just den personuppgiftsbehandling som behöver utföras vid Totalförsvarets rekryteringsmyndighet. Därför måste behandlingen av personuppgifter om totalförsvarspliktiga regleras i en särskild lag.

Den nu gällande lagen om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga tillkom 1998, och endast ett fåtal ändringar har gjorts sedan dess. Regleringen behöver därför moderniseras så att Totalförsvarets rekryteringsmyndighet har möjlighet att bedriva sin verksamhet och behandla personuppgifter på ett effektivt sätt samtidigt som skyddet för den enskildes personliga integritet tillgodoses.

Det är därför som regeringen nu föreslår att den nuvarande lagen om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga upphävs och att en ny totalförsvarsdatalag införs.

Vi socialdemokrater välkomnar den nya lagen och yrkar därför bifall till utskottets förslag i betänkandet.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 9.)

Försvarsutskottets betänkande 2019/20:FöU5
Integritetsskydd vid signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet
(skr. 2019/20:70)
föredrogs.

*Integritetsskydd vid
signalspaning i
försvarsunderrättelse-
verksamhet*

Anf. 3 PÅL JONSON (M):

Fru talman! Dagens debatt om integritetsskydd vid försvarsunderrättelseverksamhet är resultatet av att Sverige för snart elva år sedan införde en ny lag om signalspaning. Det var ett viktigt beslut av åtminstone två skäl.

För det första medförde det att Försvarets radioanstalt fick möjlighet att inhämta information från kabelbunden trafik. Tidigare fick man bara lyssna på information i etern eller i luften. Teknikutvecklingen har medfört att över 90 procent av all kommunikation numera går via kabel. Hade FRA inte fått den möjligheten att lyssna på kommunikation via kabel hade vår förmåga att bedriva signalunderrättelseverksamhet kraftigt försvagats. Det hade också inneburit att vår kunskap om de hot, risker och sårbarheter som finns i vårt närområde hade blivit sämre.

För det andra, som också var viktigt med den nya lagstiftningen om signalspaning, stärktes den personliga integriteten genom att man införde nya organisationer och myndigheter. Man införde en försvarsunderrättelsesedomstol. Man införde ett integritetsskyddsråd vid FRA. Man införde också, fru talman, det som brukar kallas för Siun, Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten.

Siun granskar FRA:s verksamhet varje år. Föregående år genomfördes 26 granskningar. Det är en granskning mindre än vad det var året innan. Men man kan också landa i slutsatsen att det inte finns någonting att erinra mot FRA:s verksamhet. Baserat på den rapport som vi har att behandla i dag framstår det som att FRA:s verksamhet tillgodoser de krav som ställs på att värna den personliga integriteten, och det tycker jag är angeläget.

Fru talman! Signalspaning får ju endast riktas mot yttre hot och internationell terrorism, och man får inte följa kommunikation i Sverige. För närvarande är det fyra myndigheter som har rätt att inrikta signalspaning. Det handlar om Säpo, Försvarsmakten, NOA, Nationella operativa avdelningen, och Regeringskansliet.

Vid sidan av detta har riksdagen tillkännagett för regeringen att även Statens inspektion för strategiska produkter, ISP, ska ha rätt att inrikta signalspaning. Det är nog viktigt eftersom ISP bland annat arbetar med att bekämpa spridningen av massförstörelsevapen. Det har nu gått två år sedan tillkännagivandet gjordes. Och vad jag förstår bereds frågan fortfarande i Regeringskansliet, så det verkar inte ha hänt så mycket i frågan.

Fru talman! Behovet av signalspaning styrs naturligtvis ytterst av den hotbild som Sverige står inför. Enligt FRA:s årsrapport från 2019, som publicerades förra veckan, har efterfrågan på FRA:s produkter och signalspaning aldrig varit större än i dag. Det handlar bland annat om de problem som man beskriver i årsrapporten med hybridkrigföring som bedrivs mot Sverige men också de ökade militära aktiviteterna i vårt närområde.

Som en konsekvens av detta tillförde Moderaterna i sin skuggbudget ett extra anslag till FRA på drygt 100 miljoner för 2020 och ytterligare 200 miljoner de nästkommande åren. Skälet till det är ytterst att vi har ett helt annorlunda säkerhetsklimat att hantera i dag än för bara några år sedan. Hoten har ökat och har framför allt blivit väsentligt mer flerdimensionella. Det ökar naturligtvis behovet av kunskap om vad som sker i vår omvärld.

I ljuset av allt detta, fru talman, anser vi moderater att det är dags att nu göra en översyn av lagen om signalspaning. Det är elva år sedan den infördes. Framför allt anser vi att fler myndigheter måste ha möjligheten att inrikta signalspaning.

Jag vill avslutningsvis ta upp två myndigheter som detta skulle kunna bli aktuellt för.

Först handlar det om Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB. De har i sitt budgetunderlag för 2019 efterfrågat möjligheten att inrikta signalspaning av två skäl.

För det första skickar man ut många personer till internationella insatser. Om man kunde inhämta signalspaning skulle man kunna erbjuda ett bättre skydd till den personal som man skickar ut till de internationella insatserna.

För det andra bedriver MSB också ett arbete kopplat till cybersäkerhet. De har identifierat ett behov av att kunna inrikta signalspaning men också att genomföra olika typer av påverkansoperationer.

Detta är den ena myndigheten som det skulle kunna finnas skäl att ge möjlighet att inrikta signalspaning.

Den andra myndigheten som jag tror också skulle kunna vara angeläget att ge möjlighet att inrikta signalspaning är den nya myndigheten för psykologiskt försvar, som sannolikt ska etableras under nästkommande år. Vi vet att vi kommer att få en utredning om den myndigheten den 20 maj.

Om du vill bygga upp ett psykologiskt försvar och skydda dig mot olika typer av påverkansoperationer måste du kunna attribuera och identifiera källan, alltså vilka aktörer eller länder som ligger bakom påverkansoperationer. Det kräver två saker, dels ett informationssäkerhetsarbete, dels att detta går att kombinera med signalspaning.

Fru talman! I ljuset av att lagstiftningen om signalspaning har elva år på nacken och säkerhetshoten har ökat anser vi att det finns starka skäl att se över den.

Jag vill därför, fru talman, avslutningsvis yrka bifall till reservation nr 1.

Anf. 4 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 2 om en översyn av försvarsunderrättelseverksamheten i stort.

Precis som företrädaren har sagt är signalspaning väldigt viktigt för att avvärja hot och risker, också när det gäller de trupper som vi har haft. Exempelvis har det spelat en viktig roll i Afghanistan och i Mali.

Det här är en lagstiftning som har snart elva år på nacken. Som här har sagts är det i dag Försvarsmakten, regeringen, Säpo och Nationella operativa avdelningen som har möjlighet till signalspaning. Men det finns fler som skulle vilja ha den möjligheten. MSB har nämnts. Det skulle också vara rimligt, som här har sagts, att ge den möjligheten till myndigheten för psykologiskt försvar, som är på gång.

Sammantaget tycker vi att det finns anledning att göra en översyn. Vi har ett tuffare säkerhetspolitiskt läge. Då finns det anledning för Sverige att se över lagstiftningen, så att den blir ändamålsenlig, och se över om det finns information som även andra myndigheter bör ta del av.

Med dessa ord vill jag landa i att yrka bifall till reservation 2.

Anf. 5 ALLAN WIDMAN (L):

Fru talman! De av oss som satt i riksdagen åren 2008, 2009 och 2010 minns ju vilken oerhörd turbulens signalspaningslagen innebar för alla oss som behövde ta ställning till den.

De senaste åren har det mer hetat från den här talarstolen: Vilken tur att vi vågade ta det där steget 2010. Var hade vi annars varit nu med det säkerhetsläge som gäller i dag?

De här kommentarerna, som har kommit de senaste åren, understryker att det är ett helt annat säkerhetspolitiskt läge. Vi har sedan lagen tillkom upplevt annekteringen av Krim och de stridigheter som fortfarande pågår i östra Ukraina. Vi har en lång rad politiska ledare runt om i världen som mer eller mindre tävlar i oförutsägbarhet och konstiga idéer.

Vi lever i en mycket osäker värld, och det är viktigt att denna centrala lagstiftning uppdateras mot bakgrund av säkerhetsläget.

Det är inte bara säkerhetsläget som har förändrats. Pål Jonson nämnde digitaliseringen i sitt anförande. När signalspaningslagen infördes var 90 procent av kommunikationen i kabel. I dag handlar det nog om närmare 100 procent. Den har alltså vuxit i betydelse.

Dessutom har vi genomfört en lång rad förändringar när det gäller myndighetssfären. Om något år kommer en myndighet för psykologiskt försvar att inrättas. Mycket annat har också inträffat vad gäller ansvarsfördelningen mellan våra olika myndigheter, också på försvarsområdet.

Med den ständigt accelererande samhällsförändring vi har är tio år en mycket lång tid. Vi har pillat och plockat i denna lagstiftning, men nu är det dags för en bred översyn.

Jag yrkar bifall till reservation nr 1.

Anf. 6 CLASGÖRAN CARLSSON (S):

Fru talman! Vi debatterar nu betänkandet om integritetsskydd vid signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet, grundat på regeringens årliga skrivelse. Låt mig understryka att det är en god ordning med kontinuerliga uppföljningar på detta område.

Underrättelseverksamhet är avgörande för Sveriges säkerhet. Den är viktig för att vi ska kunna förstå vad som sker i omvärlden. Den är viktig för att förebygga och förhindra att olika kriser och konflikter uppstår. Den är viktig i de internationella samarbeten som Sverige är med i. Den är också viktig för att vi ska kunna förbereda oss på den utveckling som ligger framför oss. Den är ett sätt att förebygga och förhindra att olika konflikter och kriser uppstår.

Låt mig också understryka att signalspaningsverksamheten är en nödvändig och integrerad del av Sveriges försvar och skydd mot terrorism. Ytterst handlar det om att försvara de demokratiska och medborgerliga rättigheter som vi byggt vårt land på.

Fru talman! Det finns också en vågskål i andra änden. Den personliga integriteten måste naturligtvis skyddas, och vi har ett rejält regelverk som har till syfte att värna enskildas personliga integritet.

Vi har reglerat vilka myndigheter som kan inhämta och vilka signaler som får inhämtas, och vi har reglerat vilka som får inrikta inhämtningen. Vi har en domstol som prövar ansökningar om tillstånd för signalspaning, och vi har en inspektion, Siun, som kontrollerar att underrättelseverksamheten bedrivs i enlighet med lagar och förordningar. Detta är tydligt reglerat i nuvarande lagstiftning.

Fru talman! Skrivelsen behandlar den verksamhet som bedrivits under 2018. Jag kan konstatera att Siun har genomfört 26 granskningar av 2018 års verksamhet och att ingen av dessa granskningar har lett till några synpunkter eller förslag.

Med de avslutande orden yrkar jag bifall till utskottets förslag. Utskottet vidhåller uppfattningen att signalspaning är ett viktigt verktyg inom försvarsunderrättelseverksamheten samtidigt som det är viktigt att värna den personliga integriteten och en väl fungerande granskningsverksamhet. (Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 9.)

§ 6 Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2019/20:AU7
Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering
föredrogs.

Anf. 7 JOSEFIN MALMQVIST (M):

Fru talman, ledamöter och åhörare! Utvecklingen för svensk jämställdhetspolitik har i vissa delar stannat av, och i andra delar går den åt helt fel håll.

Vi firar nu 100 år av allmän och lika rösträtt och har fantastiska landvinningar bakom oss att glädjas åt. En fri, utbyggd barnomsorg har i många år möjliggjort för kvinnor att delta på arbetsmarknaden. En avgiftsfri skola har bidragit till att ge var och en möjlighet att bygga sitt liv och sin framtid i Sverige oavsett var man kommer från, vad ens föräldrar heter eller arbetar eller om man är flicka eller pojke.

På vissa områden har dock utvecklingen stannat av. Kvinnors sysselsättningsgrad är fortfarande hög, men tittar vi på hur många timmar kvinnor arbetar ser det inte lika ljust ut. Kvinnor tar i större utsträckning än män ansvar för det obetalda hemarbetet, vilket påverkar kvinnors löneutveckling. Kvinnor har 23 procent lägre lön än män. Kvinnor får i förlängningen också lägre pension på grund av detta, 31 procent lägre än män. Kvinnor äger också hälften så mycket som män och har ett lägre sparande.

På område efter område ser vi att detta får konsekvenser för jämställdheten i Sverige, och här måste politiken möta upp med relevanta reformer.

På andra områden ser vi att utvecklingen inte bara har stannat av utan faktiskt går åt fel håll. Ett exempel på det är att sexualbrott mot unga kvinnor har ökat med 360 procent de senaste fem åren. Samtidigt är det bara 5

av 100 våldtäkter som klaras upp. Nästan hälften av de unga tjejerna uppger att de är oroliga för att gå ut sent på kvällen och väljer en annan färdväg eller ett annat färd sätt på grund av oro för att utsättas för brott.

Ett annat exempel är utvecklingen av hedersförtrycket i Sverige. I en forskningsundersökning uppger så många som 240 000, nästan en kvarts miljon, av Sveriges elever att de lever under någon form av hedersförtryck eller hedersnormer som begränsar dem i deras livsval och vardag och därmed begränsar deras frihet att kunna leva sina liv som de önskar.

Därför är det viktigt att det centrum som finns vid Länsstyrelsen Östergötland och som har till uppdrag att samla kompetens och kunskap om hedersfrågor permanentas och får möjlighet att utveckla sin verksamhet och kompetens. Även Nationellt centrum för kvinnofrid i Uppsala måste bli permanent och få möjlighet att utveckla sin verksamhet.

Vi har därför ett antal reservationer i dagens betänkande, men för tidsvinnande yrkar jag bifall enbart till reservation nr 2.
(Applåder)

Anf. 8 EBBA HERMANSSON (SD):

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 7.

I dag har det gått exakt 1 980 dagar sedan Sveriges regering deklarerade att den är världens första feministiska sådan. En bra och viktig symbolhandling tyckte vissa; en onödig och intetsägande plakatpolitik ansåg andra. Oavsett vilken uppfattning man har om den saken kan nog alla instämma i att det är en benämning som förpliktat och något man behöver leva upp till varje dag. Ord kan trots allt vem som helst yttra, men faktisk politisk handling är svårare.

Något som också kan vara svårt är att skriva ett anförande. Det fick jag erfara när jag inför denna debatt drabbades av så kallad skrivkramp. Efter en stunds panik insåg jag dock att jag kunde rädda situationen genom att damma av mitt anförande om kvinnors otrygghet från 2018. På detta område har utvecklingen nämligen inte gått framåt.

I mitt anförande från 2018 hänvisade jag till *Nationella trygghetsundersökningen* för 2017, som då var ganska dyster läsning. När jag i dag hänvisar till undersökningen för 2019 gör jag det tyvärr inte i mer positiva ordalag.

Otryggheten består och är numera ett alltmer ovälkommet inslag för många fler. Något som särskilt utmärker sig i förra årets upplaga av undersökningen är att bland kvinnor i åldersgruppen 20–24 uppger hela 49 procent att de är rädda för att utsättas för någon form av sexuellt angrepp. 45 procent i samma åldersgrupp uppger att de har tagit en annan väg för att undvika att bli utsatta för någon form av övergrepp.

Vi kan alltså konstatera att vi nu har nått en punkt där kvinnor aktivt ändrar sina egna vanor och beteendemönster för att undvika att utsättas för brott. Kvinnor känner sig så pass otrygga att de självmant väljer att begränsa sin egen frihet till rörelse utomhus.

Vi har med andra ord hamnat i en situation där unga killars och tjejers beteendemönster och villkor utmanas och nu inte längre är jämställda. Då är det naturligtvis också värt att nämna att inte heller unga killars villkor utomhus alltid är jättebra, även om de absolut inte kan jämföras med tjejers utsatthet i just det här fallet.

Fru talman! Jag måste säga att jag saknar en större diskussion om den här aspekten av jämställdhetsfrågan, och jag tror inte att jag är ensam om det. Jag tror inte att jag är ensam om att uppleva att den här typen av frågor ofta får stå tillbaka till förmån för andra frågor. Det är naturligtvis inte någonting man kan lasta enbart regeringen för, även om jag personligen hade hoppats och förväntat mig mer av den.

Det kan ibland upplevas som att unga kvinnor ska acceptera situationen och lära sig att leva med den. De gånger frågan har lyfts fram av andra partier har regeringens svar ofta inte varit upprördhet och ilska över själva situationen med otryggheten i sig, utan man har snarare blivit upprörd över att frågan har lyfts fram över huvud taget.

Ett tydligt exempel på detta var när Kristdemokraternas ledare Ebba Busch Thor lyfte fram situationen med tjejs otrygghet i Uppsala. Motreaktionen då blev inte att visa sympati med tjejerna som upplevde otrygghet och att visa förståelse för och ilska över situationen. I stället riktades ilskan mot Ebba Busch Thor själv för att hon hade mage att ta upp det här. Jämställdhetsministern gick till och med så långt att hon anklagade Ebba Busch Thor för att svartmåla och överdriva. Slutligen kallade hon Ebba Busch Thor för Sverigehatare.

Fru talman! Om det är Sverigehat att beskriva tjejs otrygghet utan skönmalningar, vad är det då inte att som feministisk regering inte ens vilja erkänna dess existens över huvud taget?

Jag har vid ett flertal tillfällen både här i kammaren och i andra sammanhang lyft fram ett antal saker man skulle kunna göra för att påbörja arbetet för ökad trygghet. Det handlar bland annat om bättre belysning utomhus på särskilt otrygga och mörka platser. Det handlar om mer kameraövervakning för att lättare kunna identifiera misstänkta gärningsmän. Det handlar om fler patrullerande poliser på gator och torg för att återupprikta trygghet. Och det handlar om att skärpa straffen för de individer som åker fast så att de inte kan utsätta en annan person för fara inom en snar framtid.

Det här är naturligtvis bara en början på att lösa situationen med otryggheten, men någonstans måste man i alla fall börja. Jag vägrar nämligen att finna mig i en situation där unga tjejer ska acceptera att det är så här det ser ut – att man ska acceptera att vid utevistelse kommer otryggheten ständigt att göra sig påmind och att ansvaret läggs på en själv snarare än där det faktiskt hör hemma.

Ingen ska någonsin behöva känna någon som helst tacksamhet över att man *inte* har råkat ut för ett brott. Jag kommer att fortsätta att påpeka detta i debatten i dag och alla andra dagar, och sedan får regeringen kalla mig för precis vad den vill.

Anf. 9 CICZIE WEIDBY (V):

Fru talman! Sverige skrev under och ratificerade rasdiskrimineringskonventionen, CERD, för över 45 år sedan. Sedan dess har uppföljningar gjorts av FN där Sverige har kritiserats tydligt för sin brist på insamling av statistik i antidiskrimineringssyfte. Den senaste granskningen som gjordes kom så sent som den 11 maj 2018. Kommittén rekommenderar i sin granskning kraftfullt Sverige att införa jämlikhetsdata som metod.

Statistiskt säkerställd information om hur olika grupper upplever diskriminering och ojämlikhet insamlad utifrån principerna anonymitet, fri-

villighet och självidentifikation är en förutsättning för ett effektivt antidiskrimineringsarbete och används redan i många länder.

Jämlikhetsdata är också en viktig metod för att kunna undersöka såväl eventuell rasprofilering som hatbrott på rasistisk grund. Det är dags att Sverige hörsammar kommitténs rekommendation och påbörjar processen med att insamla jämlikhetsdata för att kunna sätta in kraftfulla åtgärder mot rasism och för icke-diskriminering.

Jämlikhetsdata eller jämlikhetsstatistik – vad är då det? Jo, fru talman, det är information om hur olika diskrimineringsgrunder såsom religion, hudfärg eller etnicitet är fördelade i populationen och hur de samverkar med varandra. Avsikten med jämlikhetsdata är att undersöka förekomsten och effekterna av diskriminering.

Fru talman! Två tredjedelar av världens stater samlar in jämlikhetsdata. Eftersom Sverige i dag saknar sådan statistik försvåras arbetet mot diskriminering och ojämlikhet.

FN, EU och Europarådet har regelbundet kritiserat Sverige för att vi inte har samlat in relevant kunskap och systematiskt fört statistik om olika minoriteters situation. Kritiken riktas med hänvisning till en rad konventioner och direktiv där jämlikhetsdata efterfrågas, till exempel FN:s konvention om avskaffande av alla former av rasdiskriminering, FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning samt EU:s direktiv om genomförandet av den 21:a principen om likabehandling av personer oavsett ras och etniskt ursprung.

Fru talman! Frågan om huruvida Sverige bör införa jämlikhetsdata har utretts av Diskrimineringsombudsmannen i samråd med Datainspektionen, Statistiska centralbyrån och Folkhälsomyndigheten. Slutsatsen är att jämlikhetsdata både kan och bör införas och praktiseras mer systematiskt även i Sverige. Detta bör ske dels på grund av de internationella församlingar som Sverige ingår i och de åtaganden som Sverige i dessa sammanhang har skrivit under, dels på grund av att både internationella överenskommelser och svensk lagstiftning avseende skydd av känsliga personuppgifter tillåter detta så länge det sker med syftet att just motverka diskriminering och främja jämlikhet och så länge de som tillfrågas ger sitt samtycke och att detta försäkras.

Fru talman! Sverige präglas i dag av växande klyftor. Segregationen och ojämlikheten är som mest tydlig i relation till diskrimineringsgrunderna etnisk tillhörighet, nationellt ursprung, hudfärg samt religion och annan trosuppfattning. Om vi ska kunna motverka diskriminering och ojämlikhet i samhället krävs kunskap om olika gruppers utsatthet. Jämlikhetsdata kan ge oss mer av just sådan kunskap.

Fru talman! Det duger inte längre att bara vara bäst i klassen i lagarnas och retorikens värld. Det skydd och de rättigheter som de olika minoriteterna tillerkänns på papperet är i dag fullständigt omöjliga att både uppfylla, mäta och kartlägga liksom att följa upp över tid med siffror.

Den totala avsaknaden av statistik rörande fem av de sju diskrimineringsgrunderna och de fem nationella minoriteterna gör att den generella jämlikhetspolitiken och den övergripande antidiskrimineringspolitiken, som ju syftar till att utjämna klyftor och bekämpa orättvisor, just nu famlar i blindo. Det innebär att den i bästa fall riskerar att bli mer eller mindre helt ineffektiv eller att i värsta fall till och med motverka sitt syfte.

Fru talman! Hur vet vi att det finns en löneskillnad mellan män och kvinnor, som vi har hört tidigare i dag? Och hur vet vi om löneskillnaden ökar eller minskar? Det vet vi därför att vi har tydliga siffror som visar det.

Även om vi fortfarande har en lång väg att gå är Sverige i dag ett av de mest jämställda länderna i världen. Vi mäter skillnader mellan kvinnors och mäns löner, och vi mäter fördelning mellan kön på arbetsplatser. Inget av detta hade varit möjligt om vi inte fördelade statistik utifrån kön. Det vore naivt att tro att det inte förekommer diskriminering i form av homofobi, rasism, islamofobi och så vidare. Men eftersom vi inte har statistik utifrån dessa grunder är det mycket svårt att styrka.

Fru talman! Jag vill med detta anförande yrka bifall till reservation 22 i arbetsmarknadsutskottets betänkande 7 om jämställdhet och åtgärder mot diskriminering. Jag vill också passa på att tillönska talmannen, ledamöter och åhörare en fortsatt trevlig ”fössta tossdan i mass”.

Anf. 10 DÉSIRÉE PETHRUS (KD):

Fru talman! Vi får snart gratulera varandra på internationella kvinnodagen den 8 mars. Därför kanske det passar bra att vi tar denna debatt där jämställdhetsfrågorna är på dagordningen. Tyvärr ser vi en mycket negativ utveckling på väldigt många områden. Därför ska jag lyfta fram några av de frågor som vi kristdemokrater ser som särskilt allvarliga.

Jag vill inleda med att yrka bifall till reservation 7, som handlar om att permanenta det nationella uppdraget mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen i Östergötland.

I Sverige har jämställdhetsarbetet kommit långt, vilket vi också kan se i EIGE:s, EU:s jämställdhetsinstitutets, sammanställning. Där kommer Sverige högst upp när det gäller bra parametrar för jämställdhet.

Genom debatten i medierna vet vi att våldet mot kvinnor fortfarande ökar på många områden, och situationen är långt ifrån tillfredsställande. Våld mot kvinnor, våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck är någonting som drabbar kvinnor, men det drabbar även hela vårt samhälle.

Vi har också en bit till att gå när det gäller lika lön för lika arbete, även om lönegapet har minskat. Kvinnor tar också fortfarande en större del av ansvaret för hem och barn, även om männen blir alltmer aktiva.

Detta är några av de utmaningar som vi har framför oss.

Fru talman! Våld i nära relationer är någonting som fortfarande skördar ett tjugotal liv varje år. Det är oacceptabelt. Många kvinnor tvingas söka sig till våra kvinnojourer, och de lever under hot under långa tider. I år får kvinnojourerna mer pengar, vilket är bra. Det tyckte vi liksom regeringen att de skulle få. Samtidigt visar det sig att kommunerna drar ner på pengarna på grund av detta. Det innebär att kommunerna inte köper platser på jourboenden. På något sätt drabbas därför kvinnojourerna ändå, vilket är allvarligt. Detta borde regeringen ta tag i.

I Uppsala finns Nationellt centrum för kvinnofrid. De har en klinisk verksamhet för kvinnor som har utsatts för våld, inklusive sexuellt våld av något slag. Mottagningen är kopplad till Uppsalas universitetssjukhus, Akademiska sjukhuset, vilket gör att de har en unik och ingående kompetens. De anordnar utbildningar för personal inom både kommun och region, och de driver den nationella kvinnofridslinjen dit man kan ringa anonymt för att få hjälp. Fru talman! Den 30 december fick man under en dag

204 samtal till Kvinnofridslinjen. Det visar på den stora utmaning som vi fortfarande har när det gäller våld mot kvinnor.

Tyvärr har regeringen valt att skära ned på grundanslaget till Nationellt centrum för kvinnofrid med 10 miljoner kronor per år, vilket är allvarligt. Nu måste de i stället söka olika projektmedel för att kunna behålla sin verksamhet. Vi kristdemokrater har förstås tidigare i budgetdebatten angett att vi vill tillföra dessa 10 miljoner kronor och har gjort det i vår skuggbudget.

Fru talman! Det var just detta som regeringen sa att vi skulle komma bort från när en ny jämställdhetsmyndighet inrättades, alltså att vi skulle bort från projekten. Men nu får alltså Nationellt centrum för kvinnofrid begära projektmedel från Jämställdhetsmyndigheten för verksamhet som tidigare fick ett grundanslag.

Fru talman! Detta visar att den så kallade feministiska regeringen går lite vilse. De tror att man löser alla kvinnors problem om man tillskapar en myndighet. Men det har visat sig bli precis tvärtom. Det är just de enskilt utsatta kvinnorna som får mindre verksamhet för pengarna.

Fru talman! Vi kristdemokrater har några reservationer i detta betänkande. Men en viktig fråga som jag verkligen vill betona här, och som jag tror är en av de största utmaningarna på jämställdhetsområdet nu, är hedersrelaterat våld och förtryck. Vi har över 100 000 ungdomar som säger att de lever under någon typ av hedersrelaterat förtryck. Detta är naturligtvis helt oacceptabelt i ett modernt och demokratiskt samhälle som Sverige.

Vi har föreslagit att man enligt brittisk modell ska inrätta en Forced Marriage Unit. Regeringen har sagt att man kanske kan tänka sig det. Och nu har man kommit med lite andra förslag om att beslagta pass för att barn inte ska kunna föras bort. Det är bra, men jag tror att vi behöver hela det koncept som finns i Storbritannien. Därför fortsätter vi att tjata om detta här i riksdagen, och vi har också anslagit pengar till det i vår skuggbudget.

Vi menar att det nationella kompetenscentret i Östergötland, som ska motverka hedersrelaterat våld och förtryck, måste permanentas. Först ville regeringen lägga ned det. Nu har det fått en nådatid. Men nu vill inte utskottsmajoriteten säga att denna verksamhet i just Östergötland ska permanentas, vilket vi tycker är mycket allvarligt. Det är synd att regeringen blundar för verkligheten och inte nu direkt säger att man vill att denna viktiga verksamhet i Östergötland permanentas.

Jag vill nämna några av de reservationer som vi har på diskrimineringsområdet. En gäller att stärka föräldrars rättigheter när det gäller diskriminering i arbetslivet. Tyvärr ser vi fortfarande uppsägningar, och det kommer en hel del anmälningar kring det. Det är tråkigt att denna typ av diskriminering har ökat under åren. Vi menar att det behövs en kartläggning när det gäller missgynnande av föräldrar och gravida i arbetslivet.

I en annan av våra reservationer menar vi att regeringen negligerar kristofobiska brott i den nationella planen mot rasism och hatbrott som antogs 2016. Vi menar naturligtvis att alla hatbrott ska beivras, oavsett religion. Men Brå har kunnat visa att de kristofobiska brotten har ökat markant. Att ta sig an det i denna plan skulle naturligtvis inte minska allvaret i islamofobiska eller antisemitiska brott.

Fru talman! Slutligen har vi en reservation som rör hur komplex frågan om diskriminering och religionsfrihet är. Det gäller särskilt den omdebatterade frågan om heltäckande slöja. Det är enligt min mening viktigt att

skilja på slöja kontra heltäckande slöja, där man inte visar ansiktet. Kristdemokraterna menar att religionsfriheten är en central fråga i en demokrati. Men vissa element kan vara så pass hindrande när det kommer till mänsklig interaktion att de inte kan anses skyddas av diskrimineringsgrunderna. Att vägra visa ansiktet är en sådan sak.

Utskottsmajoriteten säger att det är komplext och att regeringen får fortsätta följa utvecklingen. Vi menar att regeringen bör ta initiativ till ett förtydligande av lagstiftningen så att det inte råder några som helst tveksamheter huruvida arbetsgivare får kräva att anställda visar ansiktet eller ej.

Anf. 11 GULAN AVCI (L):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till Liberalernas reservation 6 i betänkandet, som handlar om fortsatt kartläggning av det hedersrelaterade våldet och förtrycket.

Fru talman! Vi debatterar jämställdhet i dag. Det finns väldigt mycket att säga om jämställdheten därför att Sverige enligt våra grundlagar och i teorin är ett av världens mest jämställda länder att leva i. Men i verkligheten år 2020 är det svenska samhället inte särskilt jämställt att leva i. För de kvinnor och män samt flickor och pojkar som varje dag påverkas av den orättvisa som det innebär är det ingen hjälp att säga att orättvisan förut var ännu större. Än i dag är kvinnors genomsnittliga livsarbetsinkomst 3 miljoner kronor mindre än männens. Fortfarande tas bara drygt en fjärdedel av föräldraledigheten ut av män. Fortfarande är normen att det är kvinnan som går ned till att arbeta deltid om det krävs för att klara av vardagen som småbarnsförälder. Fortfarande släpar pojkars skolresultat efter flickors med de följer detta får för deras framtida möjligheter i livet. Fortfarande är det främst kvinnor som efter ett långt arbetsliv får ut minst i pension och tvingas leva under svåra förhållanden.

Grunden till ojämställdheten i samhället är att vi fortfarande behandlas väldigt olika beroende på vilket kön vi har, vilka förväntningar som finns på oss och vilka krav vi ställs inför. Och fördomar om vad vi kan eller inte kan är fortfarande starkt kopplade till kön.

Dessa könsstrukturer fastläggs från vaggan och valet av det ljusblå eller rosa täcket till löneförhandlingen och bemötandet på långvården på ålderns höst. Fördomarna återspeglas även inom politiken. Det finns även i denna församling politiker som vill ha helt olika spelregler för kvinnodominerade yrken och som hindrar många kvinnor med sina kontraproduktiva förslag när det gäller möjligheten att starta eget eller att utvecklas individuellt.

Vi måste vända på den ordningen, till förmån för ett meritokratiskt och fritt samhälle där det är varje persons drömmar, arbete och förmågor som avgör vem du är och hur du blir bemött. Det, fru talman, är den liberalfeministiska synen på jämställdhet. Som liberal och feminist är det viktigt att ha flera tankar i huvudet samtidigt. Vi måste ha förmågan att debattera jämställdhetsproblem som kvinnor möter på arbetsmarknaden, i samhället och i privatlivet. Men vi måste också ha förmågan att ta fajten mot medeltida och ojämställda traditioner som riskerar att backa bandet till en tid då platsen för Sveriges kvinnor var vid spisen.

Det handlar om kampen mot det hedersrelaterade våldet och förtrycket. Det drabbar tiotusentals flickor, kvinnor, pojkar och män som på grund av

familjens, släktens och omgivningens hederstänkande lever ofria liv. Men det handlar också om kampen mot våld i nära relationer. Det är den grövsta kränkningen av kvinnors mänskliga rättigheter och är en skamfläck för vår demokrati. Det finns inget som begränsar en människas frihet så mycket som våld gör. Därför är våld mot kvinnor inte bara en jämställdhetsfråga utan också en demokratifråga. Utan att nämna våldsutsatta kvinnors utsatt-het blir jämställdhetskampen bara tomma ord.

Som liberal och feminist är jag stolt över att mitt parti har stått längst fram på barrikaderna och agerat blåslampa, inte minst vad gäller kampen mot det hedersrelaterade våldet och förtrycket. Det är en av vår tids största frihetsfrågor. Alla partier har en skyldighet att ta ställning mot det.

Fru talman! För mig är det väldigt enkelt, och det borde var en självklarhet för alla i den här kammaren. Den här kampen måste handla om alla människors lika värde. Den måste handla om alla människors rätt att leva fria liv i en av världens mest utvecklade demokratier. Den här kampen måste handla om alla människors rätt att göra fria val för sin framtid.

Fru talman! Låt oss gå tillbaka till våldet mot kvinnor. Tänk själv den partner, den mamma, den syster eller den väninna som utsätts för upprepat våld och hur svårt hon har att försvara sig. Hon riskerar sin ekonomiska självständighet för att hon inte kan resa sig ur sängen och gå till jobbet. Hon döljer blåmärken och har ofta en ursäkt inför omgivningen. Hon gör det för att orka leva med skammen men även på grund av rädslan för att bli slagen igen eller höra hur värdelös hon är. Hon kan inte vara förälder till sina barn eftersom barnen tvingas ta hand om sin sköra mor. Hon skäms för att hon inte har kraft eller ekonomi så att hon kan frigöra sig från våldet.

Vi måste fråga oss hur det kommer sig att nästan hälften av alla kvinnor i Sverige, ett av världens mest jämställda länder, har utsatts för våld i någon form efter sin 15-årsdag.

När vi talar om våld i nära relationer får vi aldrig glömma att det bakom statistiken och bakom varje siffra finns en levande människa som är oerhört drabbad och skör och som ropar på hjälp. Det är kvinnor som har fått sina mänskliga rättigheter kränkta. Vi politiker har en skyldighet att se till att våld mot kvinnor blir ett minne blott om vi menar allvar med att Sverige framgent ska vara en utvecklad och civiliserad demokrati som har sin utgångspunkt i en rättsstatsprincip om att värna alla medborgares rättigheter. Därför kan vi aldrig eller i något sammanhang säga att vi är klara med jämställdheten.

Så länge orättvisorna finns, så länge lagarna inte gäller alla kvinnor i vårt land, så länge kvinnor blir utsatta för våld i en nära relation, så länge flickor på grund av det hedersrelaterade våldet och förtrycket fråntas friheten att växa upp med jämlika villkor och som alla andra flickor i Sverige, så länge vi har parallellsamhällen och så länge det finns främmande människor i vårt land som tar sig rätten att diktera levnadsvillkoren för andra kan vi aldrig i något sammanhang säga att vi är klara med jämställdheten.

Jag vill återgå till vår reservation, nr 6. Det har gjorts väldigt mycket, inte minst det senaste året, när det gäller det hedersrelaterade våldet och förtrycket. Många nya lagändringar kommer att träda i kraft, särskilt den 1 juli i år. Men mycket återstår. Det handlar särskilt om att fortsätta arbetet för att säkerställa att alla barn och unga, kvinnor och män som lever ofria liv ska veta att det svenska samhället står upp också för deras rättigheter. Men vi ska också säkerställa att de myndigheter och verksamheter där det

finns yrkesverksamma som dagligen kommer i kontakt med de hedersut-satta har adekvat kunskap så att de kan ge den rätta hjälpen till dem som lever i det glömda Sverige.

Fru talman! Med detta vill jag tacka för mig.
(forts. § 8)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.57 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 14.00, då frågestunden skulle börja.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 14.00.

Frågestund

§ 7 Frågestund

Anf. 12 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

En fråga ska vara av övergripande och allmänpolitiskt slag eller avse ett ämne som faller inom statsrådets ansvarsområde och rör dennes tjänste-utövning.

Jag vill hälsa statsråden välkomna. Frågor besvaras av socialminister Lena Hallengren, justitie- och migrationsminister Morgan Johansson, statsrådet Anna Hallberg och arbetsmarknadsminister Eva Nordmark. So-cialminister Lena Hallengren besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt eget ansvarsområde.

Beredskapen för covid-19

Anf. 13 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Fru talman! De senaste dagarna har vi sett en oroväckande ökning av covid-19 runt omkring i världen och allt fler fall av smittade också i Sve-rige. Allmänhetens oro ökar, och jag tror att många har upplevt en lite för-virrande situation när det gäller bristen på information från regering och myndigheter.

Jag vill passa på att tacka all vårdpersonal som i hela landet sliter och gör ett gott arbete.

Fru talman! Vi befinner oss ännu inte i ett akut läge. Samtidigt måste vi fokusera på de problem som finns. Det handlar om betydande regionala skillnader och förberedelser men också om tillgång till livsnödvändiga lä-kemedel som insulin. Allt detta ställer krav på ett starkt nationellt ledar-skap, vilket inkluderar behovet av tydlig information.

Jag vill därför fråga Lena Hallengren: Vad vidtar regeringen för sär-skilda åtgärder för att dels se till att beredskapen på landets sjukhus klarar en situation med många allvarligt sjuka, dels klara en situation där funktio-ner som är vitala för Sverige blir allvarligt påverkade?

Anf. 14 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Tack, Camilla Waltersson Grönvall, för frågan!

Jag gissar att detta är den första i raden av covid-19-frågor under frågestunden eftersom detta är något som berör oss alla mycket. Engagemanget är stort, men det är också informationsbehovet och viljan att få information.

Det kanske inte är så att oron ökar utan att oron består. Det har varit så under en längre tid, och så blir det när situationen upplevs som lite osäker. Desto viktigare då är det att regeringen i dag har fattat beslut om att se till att myndigheterna, både Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten, känner trygghet i att de har de resurser som krävs och att tillskott görs.

Resurstillskottet ska användas för att upprätthålla god beredskap och se till att inte minst Folkhälsomyndigheten kan utöka sina kommunikationsinsatser, utöver riktad information till olika grupper, eftersom behovet är väldigt stort. Socialstyrelsen ska ha möjlighet att bistå regionerna, till exempel när det handlar om utbildning och träning för personal som kan behöva plockas in.

Anf. 15 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Jag blir lite orolig över att statsrådets svar inte visar större tydlighet. Jag tror att oron ökar.

Utgångspunkten bör vara att krishanteringen ligger på relevant myndighet, men även staten och regeringen behöver vidta fler åtgärder. Detta har bland annat blivit tydligt när det gäller Sveriges skolor.

Jag vill fråga statsrådet: Hur avser regeringen att agera för att Sveriges skolor ska veta hur de ska agera och göra på samma sätt?

Anf. 16 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Camilla Waltersson Grönvall behöver inte vara orolig. Staten är både regeringen och dess myndigheter, och den samlade krisberedskapen är omfattande.

Nu ställdes specifikt en fråga om skolor, och jag ska hinna svara på den. Rekommendationerna från Folkhälsomyndigheten är tydliga: Om man har varit i ett riskområde och upplever att man har minsta lilla symtom ska man inte gå till vare sig skola eller arbete, utan man ska stanna hemma, ringa 1177 och följa de råd man får. Om man inte har några som helst symtom kan man gå till både skola och arbete. Denna rekommendation fortsätter att gälla.

Flyktingsituationen och skyddet av Sveriges gränser

Anf. 17 JONAS ÅNDERSSON i Skellefteå (SD):

Fru talman! Jag såg i tidningen i dag att migrationsminister Morgan Johansson liknade Ulf Kristersson vid matadoren i *Tjuren Ferdinand*. Det är lite lustigt, för varje gång jag tänker på regeringens migrationspolitik är det en annan svensk julklassiker som dyker upp i mitt huvud: Musse Piggs husvagn. Vem är det som kör egentligen?

Migrationsministern verkar ganska tillfreds med att det är Erdoğan som håller i ratten och dikterar svensk asylpolitik, men, fru talman, många

svenskar blir genuint oroliga när de ser bilderna från Turkiet och Grekland. Många utfattiga kommuner är oroliga, och jag tycker att vi ska ta deras oro på allvar.

Min fråga är: Kan migrationsministern lova våra medborgare att regeringen stänger gränsen i tid den här gången, ifall Greklands murar inte håller?

Anf. 18 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag tycker att Kristersson och matadoren var en ganska träffande liknelse. Aggressivitetsnivån ligger ungefär där när det gäller hans sätt att sköta politiken och oppositionsrollen just nu. Banderiljäreerna blev arga, picadoreerna blev ännu argare, men argast av dem alla var just Ulf Kristersson.

Med detta sagt vill jag ge en passning till SD här. Det jag såg i går var att Sverigedemokraterna skämde ut Sverige. Vad tror Jonas Andersson att gränspoliserna i Grekland tyckte när det plötsligt kom ned en figur från Sverige och skulle dela ut flygblad och posera framför kameror? Han hade dessutom skrivit under med Svenska folket, precis som att det är Sverigedemokraterna som företräder svenska folket i det här läget. Ni företräder inte svenska folket, Jonas Andersson, utan ni företräder ert eget parti och inget annat.

Jag kan garantera Jonas Andersson att vi kommer att hålla fast vid den ordning som vi har haft, det vill säga ha full kontroll över migrationen till Sverige.

(Applåder)

Anf. 19 JONAS ANDERSSON i Skellefteå (SD):

Fru talman! Jag tackar för svaret, ministern!

När ministern talar ser jag framför mig hur den tecknade husvagnen tumlar nedför berget för att till sist haka fast vid bilen där migrationsministern sitter och säger: Så där ja, det gick väl lugnt och säkert!

Jag tror att många kommuner i dag kan känna igen att de har suttit i denna husvagn sedan 2015, och de är livrädda att göra samma resa igen. Jag tycker att det borde vara ganska enkelt att svara på denna fråga: Är ministern beredd att ge dem löftet att stänga gränsen i tid den här gången?

Anf. 20 Justitie- och migrationsminister MORGAN

JOHANSSON (S):

Fru talman! Jonas Andersson känner till att vi har haft gränskontroller sedan 2015 i Sverige, och detta är en viktig del för att kunna ha den kontroll vi behöver över migrationen.

Det som skulle leda till kaos i det här läget är om man skulle göra som Sverigedemokraterna vill, det vill säga häva avtalet med Turkiet. SD är ju emot detta avtal. Det skulle innebära kanske 1, 2 eller 3 miljoner flyktingar från Turkiet som skulle söka sig till den grekiska gränsen. Det vore det absolut värsta – det vore verkligen kaos. Hur skulle inte husvagnen tumla ned då!

Anf. 21 MARTIN ÅDAHL (C):

Fru talman! Även jag har en fråga rörande migrationspolitiken, dock kanske med en annan inriktning.

Vi har sett bilder från gränsen i Grekland. Det är barn som drabbats av rökgranater. Vi har sett bilder av människor som man har skjutit på med risk för deras liv. Vi har sett bilder av kustartilleri som har skjutit nära små båtar på väg in mot kusten.

Hur anser migrationsministern att vi inom ramen för EU kan garantera att det inte begås allvarliga brott mot de migranter och eventuellt flyktingar som flyr från krigszoner via Turkiet?

Anf. 22 Justitie- och migrationsminister MORGAN

JOHANSSON (S):

Fru talman! Det var ju ett extrainkallat möte med EU:s migrationsministrar i går kväll som jag bevistade. Där antog vi ett uttalande som bland annat uttalade vårt stöd för Grekland i den här situationen, som kritiserade Turkiet hårt för hur man använder migranter som ett sätt att försöka driva fram sin egen politiska agenda och som också tryckte på hur viktigt det är att internationell rätt upprätthålls. Det handlar bland annat om att de människor som kommer till gränsen hanteras på ett bra och rättfärdigt sätt. Man kan till exempel inte preja båtar eller angripa asylsökande på det sätt som vi har sett på en del bilder. Det var väldigt viktigt att vi fick starka skrivelser i uttalandet i går.

Sedan tror jag att det möjligen kommer att lugna ned sig en aning nu. Det finns en bild av att det har rört sig om hundratusentals människor som har varit på plats. Det stämmer inte. Det rör sig kanske om några tusen vid den enskilda gränsövergången. Det är alltså betydligt lugnare nu än vad det var tidigare.

Anf. 23 MARTIN ÅDAHL (C):

Fru talman! Det är väl ingen, vill jag understryka, som anser att situationen på något vis är enkel, vare sig för dem som flyr från sina hem eller för dem som möts av den här situationen. Det är inte heller EU som är orsak till situationen. Men hur kommer regeringen att följa upp detta så att EU om situationen förändras eller förvärras kan garantera att sådana här brott inte kan uppstå?

Anf. 24 Justitie- och migrationsminister MORGAN

JOHANSSON (S):

Fru talman! Vi har haft svensk personal på plats vid just de här gränsträckningarna under ett par dagars tid, både från generalkonsulatet i Istanbul och från ambassaden i Ankara, som med egna ögon har kunnat se hur läget är just nu. Vi har också blivit ombedda av Frontex att bistå med svensk personal. Får vi dessutom det på plats har vi svenska ögon och öron som hela tiden kommer att se vad som händer.

Jag kan försäkra Martin Ådahl att vi tar respekten för det internationella regelverket på mycket stort allvar och kommer att följa detta dag för dag.

Frågestund

Anf. 25 TONY HADDOU (V):

Fru talman! Nyligen beslutade regeringen Erdoğan att inte längre följa sin del av det skamliga avtal som Turkiet och EU ingått. Att lita på och liera sig med Erdoğan har varit en både farlig och misslyckad strategi.

I söndags meddelade den grekiska regeringen att man inte kommer att ta emot några asylansökningar under den kommande månaden. Beslutet motiverades med avskräckning vid landets gränser för att stoppa flyktingar. Dagen efter sköts den första asylsökande från Syrien ihjäl av grekisk gränspolis. Samtidigt kantrade en båt vid den grekiska ön Lesbos. Ett barn drunknade vid den händelsen.

Våldet mot flyktingar vid gränsen är en direkt konsekvens av EU:s och Sveriges misslyckade politik. I stället för att leva upp till internationell rätt och dela på ansvaret för att ge skydd åt människor på flykt har all politisk kraft lagts på att stänga gränserna.

Därför vill jag fråga migrationsministern vilka initiativ han avser att ta för att säkerställa att Grekland och EU respekterar asylrätten och de asylsökandes mänskliga rättigheter.

Anf. 26 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag tror att de flesta förstår att detta är ett ganska svårt dilemma rent etiskt. När läget är som det är, när Turkiet på det här sättet använder flyktingar för att driva fram sin egen politiska agenda, försöker man minska konfliktnivån. Det är precis därför alla diplomatiska kontakter nu tas mellan å ena sidan EU och å andra sidan Turkiet för att försöka åstadkomma en lösning.

Vi kan inte manövrera på ett sådant sätt att vi plötsligt har en situation då kanske 1, 2 eller 3 miljoner människor tar sig till gränsen mot Grekland för att söka asyl i Grekland. Grekland är ett land på 10 miljoner invånare och har inte en chans att kunna hantera en sådan situation. Därför måste man se på detta på ett pragmatiskt men samtidigt humant sätt. Och då måste man förstå, fru talman, att Turkiet är en aktör som man inte kommer undan utan på något sätt måste ha ett samarbete med. Att bara riva det samarbetet skulle innebära enorma problem, inte minst för Grekland.

Anf. 27 TONY HADDOU (V):

Fru talman! Det är våldet vid gränsen som nu snabbt måste få ett slut. Man skickar inte armén på människor som flyr från krig och som söker skydd. När ett medlemsland kränker asylrätten och begår övergrepp på det sätt som skett här är det hela unionens ansvar. Bort med militären och stå upp för asylrätten på riktigt!

Sverige måste vara ledande för att få ett värdigt mottagande och omfördela till länder som står upp för asylrätten och internationella åtaganden. Här måste migrationsministern gå före med en villig koalition av länder som vill ta asylrätten på allvar och faktiskt omfördela på riktigt.

Anf. 28 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! Det finns nog få länder som har drivit på hårdare än just Sverige för att få till stånd en fördelningsmekanism i EU. Dessvärre har detta blockerats av en del länder, så nu har vi ingen sådan. Det innebär att vi måste försöka lösa situationen på något annat sätt.

Sedan kan vi aldrig någonsin tolerera våld eller att man bryter mot internationella regelverk. Därför var det viktigt att vi i uttalandet i går kväll skrev så tydligt som vi gjorde att alla aktörer nu måste avhålla sig från detta och se till att leva upp till internationell rätt och internationella regelverk.

Frågestund

Utredning om djurrättsaktivisters brott

Anf. 29 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD):

Fru talman! Jag tror att justitieministern redan vet varför jag står här igen. Det var en dryg månad sedan vi möttes här förra gången, men orsaken är densamma.

Den 15 mars 2019 lovade justitieministern en utredning om hur vi kan säkra våra svenska lantbrukare mot djurrättsaktivister. Nästa vecka är det ett år sedan. Den 26 november 2019 ställde jag en skriftlig fråga till justitieministern om när denna utredning skulle sjösättas. Nu har jag fått anmälan om fördröjt svar åtta gånger. Det senaste budet är att svaret ska komma den 11 mars. Jag är inte hoppfull.

Om en vanlig medborgare, till exempel en företagare, levererar ett så sent svar till en statlig myndighet som justitieministern här gör skulle det kunna få väldigt allvarliga följder för medborgaren. Denna hantering gör att förtroendet för politiker i allmänhet och regeringar i synnerhet sjunker än mer. Det som är än allvarligare är dock att det drabbar våra svenska lantbrukare.

Anser justitieministern att detta är ett försvarbart hanterande av instrumentet skriftlig fråga?

Anf. 30 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! Det kanske är så att man ibland väntar lite för att kunna säga lite mer när saker och ting är på plats. Alla vet ju att Justitiedepartementet har haft en hel del att göra under detta år, inte minst när det gäller att tillsätta utredningar och lägga fram propositioner och lagförslag. Det har gjort att vi helt enkelt har fått skjuta på vissa saker. Även vi har begränsade resurser.

Så fort vi är framme vid ett slutligt resultat kommer vi naturligtvis att meddela riksdagen att processen är på gång. Jag är också angelägen om att få denna fråga löst.

Detta innebär dock inte att vi inte har gjort någonting åt själva frågan under året, tvärtom. Vi har bland annat gett ett särskilt rapporteringsuppdrag till polisen om att rapportera tillbaka till regeringen hur man jobbar just mot denna typ av brottslighet. Vi har ändrat kameraövervakningslagen så att det nu är lättare att ha kameraövervakning på de här platserna – et cetera.

Anf. 31 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD):

Fru talman! Då hoppas jag verkligen att ministern kommer med ett svar som inte är ett helt urvattnat icke-svar. För många lantbrukare som tvekar mellan att utveckla och att avveckla är aktivistfrågan det som faktiskt kan få vågskålen att väga över mot just avveckling.

Det är illa om justitieministern inte förstår den uppgivenhet som bondekåren känner. Det här handlar om deras vardag. Det handlar om deras familjer. Det handlar om deras levebröd, fru talman – ja, faktiskt handlar det om hela Sveriges levebröd.

(Applåder)

Anf. 32 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! Det vet jag mycket väl. Jag har träffat LRF ett antal gånger i frågan. Och det är inte så att vi inte har gjort någonting, tvärtom. Det särskilda uppdraget till polisen finns där, och jag nämnde också kameraövervakningslagen som gör att det nu är lättare att bevaka sin egendom än det var tidigare.

Just frågan om straffrätten måste dock utredas särskilt. Man ska komma ihåg att detta är en gammal lagstiftning, från 60-talet, och den bör moderniseras på bland annat den här punkten. Vi återkommer till riksdagen när vi är färdiga med att ta fram direktiv.

Ungas drogberoende

Anf. 33 LINA NORDQUIST (L):

Fru talman! Jag har en fråga om ungas beroende. Enligt rapporten *Sko-lelevers drogvanor* har var 20:e högstadieläro och gymnasieelev någon gång använt smärtstillande utan läkares ordination, trots att det krävs recept. Tramadol blir här allt vanligare. Det är extremt beroendeframkallande, släkt med heroin. För tolv år sedan var det väldigt ovanligt, men nu är det på många håll nästan den vanligaste drogen, säger beroendevården.

Beroendevården berättar om barn med svår abstinens och barn som drabbas av krampanfall efter att ha använt Tramadol, ofta olagligt importerad. Allt fler ungdomar fastnar också i blandmissbruk.

Min fråga till statsrådet är: Vilka initiativ kan socialministern överväga för att skydda unga människor och öka deras kunskaper om farorna och om var de kan få vård och stöd?

Anf. 34 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Tack, Lina Nordquist, för frågan!

Som Lina Nordquist är väl informerad om eftersom vi samarbetar om detta håller vi under 2020 på att ta fram en ny ANDT-strategi, alltså om alkohol, narkotika, dopning och tobak. Jag har vid tidigare tillfällen sagt att det kommer att vara särskilt fokus på just n:et. Vi vet att rökningen minskar och debutåldern för att dricka alkohol stiger, det vill säga man provar alkohol allt senare och röker allt mindre. Vi ser faktiskt inte att man i stället använder sig av narkotika, men däremot ser vi inte samma positiva utveckling och det måste vi göra.

Tull och många andra aktörer är bekymrade över det faktum att man faktiskt beslagtar en hel del narkotika som naturligtvis har en köpare nägonstans. Det här behöver vi alltså titta vidare på. Jag tänker mig att ANDT-strategin är viktig bland annat för samlade insatser där och nya åtgärder.

Anf. 35 LINA NORDQUIST (L):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret!

Som statsrådet säger varnar tullen för detta. För några år sedan beslagtogs ungefär 300 000 tabletter under ett år, och nu är det uppe i 1 miljon varje år de senaste fyra åren. Klockan tickar snabbt, och jag vet inte om det är en varningsklocka eller en bomb. Någoting måste göras, särskilt för de barn och unga som beroendevården larmar om och som tullen menar är del av en opioidepidemi.

Anf. 36 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Fortsatt stöd till organisationer som arbetar med information är en viktig del, liksom att se till att socialtjänsten står väl rustad. Många gånger möter socialtjänsten de unga ganska tidigt och kan ta orosanmälningar på allvar och genom förebyggande arbete förhindra unga från att över huvud taget prova narkotika och kunna erbjuda alternativ som gör att de inte fastnar i missbruk.

Jag vill verkligen återkoppla till ANDT-strategin. Vi behöver ta krafttag och se detta i ett samlat perspektiv.

Arbetskraftsinvandring

Anf. 37 BJÖRN PETERSSON (S):

Fru talman! Min fråga riktar sig till migrationsminister Morgan Johansson och handlar om hur regeringen arbetar vidare med punkten i januariavtalet om arbetskraftsinvandring.

Vi socialdemokrater har alltid stått för en reglerad arbetskraftsinvandring där arbetsmarknadens behov och parternas inflytande har varit bärande delar. Vid Alliansens förändringar 2008 var det många, inte minst våra fackliga kamrater, som uttryckte stor oro. Tyvärr kan vi i till exempel den myndighetsgemensamma lägesbilden om organiserad brottslighet se att den oron var befogad.

I januariavtalet finns en punkt om så kallade kompetensutvisningar som avslutas med en mening om att dagens regler för arbetskraftsinvandring ska värnas. Den sista meningen fortsätter att väcka oro, inte minst hos våra fackliga kamrater. I ljuset av att bilden av arbetskriminaliteten blir allt klarare i samhället undrar jag hur regeringens arbete fortskrider utifrån skrivningen i januariavtalet.

Anf. 38 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Vi anser att Sverige behöver arbetskraftsinvandring, men det måste vara ordning och reda på den. Bekymret har varit att en del av systemet har använts för lönedumpning, fusk, fiffel och exploatering av dem som kommer hit. Det kan vi inte acceptera; så kan inte systemet få

användas. Att det ser ut så här var en effekt av den lagstiftning som Moderaterna drev igenom för nästan tio år sedan, men de brydde sig inte om det. Vi bryr oss om det. Vi vill se till att åtgärda detta.

Jag skulle säga att det bästa sättet att värna systemet är att just städa ut den typen av avarter och exploatering. Därför har vi precis tillsatt en utredning för en översyn av arbetskraftsinvandringssystemet. Utöver kompetensutvisningarna tittar man också på konkreta åtgärder när det gäller att bekämpa fusk och fiffel och även på att införa nya krav, till exempel försörjningskrav för anhöriga, för att komma åt detta.

Det finns många andra förslag också som kommer att komma från den utredning som vi alldeles nyss har tillsatt.

Anf. 39 BJÖRN PETERSSON (S):

Fru talman! Vad vill migrationsministern säga till våra fackliga kamrater som är oroliga över hur våra samarbetspartier tolkar den här skrivningen i januariavtalet?

Anf. 40 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag skulle vilja säga att det är en styrka för samarbetet att vi har kunnat utveckla samarbetet till att inte bara handla om kompetensutvisningarna – vi ska titta ordentligt på vad vi kan göra åt dem – utan att vi också kan ta oss an nya frågor. När vi ser en rapport från till exempel polisen och de andra brottsbekämpande myndigheterna om att detta är ett jätteproblem tar sig de fyra januaripartierna an uppgiften att försöka lösa detta. Det är ett styrkebesked.

Jakt och djurens rättigheter

Anf. 41 REBECKA LE MOINE (MP):

Fru talman! Just nu pågår en förändring i synen på jakten och de vilda djuren. Enligt Naturvårdsverkets förslag på jakttider ska ekorre få jagas igen, och inte på grund av att ekorrar ställer till med problem eller skada utan för att låta jägare öva genom att skjuta dem. Motiveringen är att allt vilt ska ses som en resurs, och jakt ska inte på något vis hämmas. Bevisbördan är därmed vänd: För att få skjuta djur krävs ingen motivering, men för att förhindra att djur skjuts krävs starka argument. Det går rakt emot det internationella avtal som vi har skrivit under och som säger att alla arters existens ska värnas.

Det här är i allra högsta grad en värderingsfråga. Jag undrar var statsrådet Lena Hallengren ställer sig i detta. Är alla djur endast en resurs för människor, eller har de ett eget existensvärde?

Anf. 42 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Tack, Rebecka Le Moine, för frågan! Den är på en nivå där jag inte kan detaljerna, och det ber jag om ursäkt för.

Naturligtvis är det så att all jakt generellt sett behöver ske med ansvar. Hur man sedan utvecklar den politiken handlar om vad Naturvårdsverket, som är den myndighet som reglerar detta, kommer fram till. Dit kan man också vända sig. Finns det intresse från Rebecka Le Moine att ställa många

Anf. 43 REBECKA LE MOINE (MP):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret!

Just nu pågår också en troféjakt på Sveriges mest omtyckta rovdjur, nämligen lokatten. Nästan 10 procent av populationen av den här dessutom rödlistade arten ska skjutas. Jakten är inte inriktad på individer som är problematiska eller vars genetiska tillstånd vi vet någonting om, utan det skjuts utan kontroll.

Jag undrar om statsrådet tycker att det är försvarbart att bedriva troféjakt på rödlistade och fridlysta arter i Sverige.

Frågestund

Anf. 44 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Både rödlistade och fridlysta arter är möjliga att bedriva jakt på endast under kontrollerade former. Det är väl inte bara jag som inte tycker att troféjakt är jakt under kontrollerade former.

Utvecklingstid

Anf. 45 MATS GREEN (M):

Fru talman! Min fråga är riktad till arbetsmarknadsminister Eva Nordmark.

Regeringen har föreslagit ett återinförande av friåret, numera omdöpt till utvecklingsår. Det är en åtgärd som har avfärdats av de flesta fackliga organisationer. LO konstaterar bland annat att den slår mot dem som står utanför arbetsmarknaden och framför allt mot kvinnor. Vi har en riksdagsmajoritet som har sagt att man avvisar regeringens förslag om utvecklingsår och de kostnader som det medför.

Fru talman! Jag har också kunnat notera att Miljöpartiets språkrör Per Bolund har klargjort att det här ska återkomma som förslag från regeringen. Jag skulle vilja ha garantier från arbetsmarknadsministern att man kommer att respektera riksdagens vilja och inte föreslå ett införande av utvecklingsåret.

Kan arbetsmarknadsministern ge ett sådant besked?

Anf. 46 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Fru talman! Jag tackar så mycket för frågan.

Regeringen respekterar givetvis det beslut som riksdagen har fattat. Det innebär bland annat att den proposition som vi skulle ha presenterat för riksdagen i mars och som skulle ha trätt i kraft i oktober, om ändringar i arbetslöshetsförsäkringen med anledning av utvecklingstiden, inte kommer att läggas fram på riksdagens bord. Där har du alltså garantin, Mats!

Däremot får vi självklart återkomma till vad som kommer i kommande budgetar. Regeringen anser fortsatt att utvecklingstid är *ett* viktigt verktyg för att säkerställa en god omställning och även säkra kompetensförsörjningen på svensk arbetsmarknad.

Frågestund

Anf. 47 SARA GILLE (SD):

Fru talman! Jag skulle vilja rikta min fråga till Morgan Johansson.

I dag accepterar den så kallade feministiska regeringen månggifte i Sverige. Det lagförslag som Månggiftesutredningen föreslår innebär att månggiften kommer att få finnas kvar i landet under överskådlig tid. Månggifte är förtryckande för kvinnor och borde inte få förekomma någonstans. Därför skulle jag vilja fråga statsrådet: Är det regeringens ståndpunkt att låta månggiften som redan finns i Sverige få fortsätta finnas, utan datum för när de ska upphävas?

Anf. 48 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Sara Gille glömde nämna att det utredningsförslag som har remitterats sätter stopp för registrering av nya månggiften. Det är första gången Sverige gör en sådan reglering. Det har funnits en sådan öppning under många år, vilket jag tycker har varit fel. Nu kommer vi till rätta med den.

Sedan är frågeställningen var man i slutändan ska landa i en del frågor av övergångskaraktär. Utredningsförslaget är alltså på remiss, och när vi får in remissvaren kommer vi att landa i den delen. Man ska dock komma ihåg att det finns även andra intressen i den här delen – om vi bryter upp existerande äktenskap förlorar den som ingått äktenskapet arvsrätten, till exempel. Det finns alltså även andra intressen som man måste vara beredd att väga in. Vi kommer dock att ta slutgiltig ställning när remissvaren kommer.

Nationellt beredskapslager med sjukvårdsmateriel

Anf. 49 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Min fråga går till statsrådet Hallengren.

Med anledning av utvecklingen när det gäller coronaviruset och covid-19 kommer vi att ha stor efterfrågan på medicinsk materiel till sjukvården, exempelvis skyddsutrustning. Det pågår en EU-upphandling, men det är lite oklart när den ska vara färdig. Regionerna har inte byggt upp stora lager, och ett antal regioner har en leverantör som inte är på topp, om man säger så. Det känns lite skakigt.

Fru talman! Vore det inte bra med ett nationellt beredskapslager av medicinsk materiel och mediciner som kan användas i kristider? Vi kan ju inte förlita oss på marknaden.

Jag vill också passa på att säga att regeringen och myndigheterna so far har gjort ett jättebra jobb i den här stora och svåra frågan – allt enligt regelboken. Jag vill också tacka all personal som sliter.

Anf. 50 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Jag tackar för frågan, och jag tycker att det är fint att det är många som hyllar vårdpersonalen. Det är de verkligen förtjänta av, för de jobbar och sliter. Det är inte heller så att vi på något sätt är ur den här krisen.

Karin Rågsjö pekar på en väldigt viktig fråga – och, kanske jag vågar säga, flaskhals – i den situation vi befinner oss i när det handlar om sjukvårdsmateriel. Varje region måste självklart börja titta på sin beredskap. Alla vet att svensk sjukvårds beredskap, och krisberedskap generellt, handlar om att den som gör någonting i fredstid också gör det i kristid. Väl medveten om detta handlar det dock naturligtvis om att Socialstyrelsen behöver vara behjälplig när det gäller möjlighet till upphandling och uppköp.

Att vi i Sverige beslutade oss för att ta del i den europeiska upphandlingen handlar om att vi försöker rusta oss. Men, som jag har sagt i många sammanhang: Det finns begränsat med sjukvårdsmateriel, för produktionen har minskat i en del länder. Efterfrågan är också väldigt stor. Jag är alldeles övertygad om att vi kommer att fortsätta diskussionen om hur vi ska kunna stärka kanske både produktion och lager.

Parlamentarisk kommitté för förändring av beroendevården

Anf. 51 PIA STEENSLAND (KD):

Fru talman! Vi skulle aldrig acceptera att en cancerpatient förvägrades vård, men personer med beroendesjukdom kastas ofta ut från vården när de får ett återfall – trots att återfall är en del av sjukdomsbilden. Så kan vi inte ha det.

Jag är därför glad att den här kammaren har bestämt sig: Beroendevården ska förbättras. En enig riksdag beslöt i går att narkotikapolitiken ska vara fortsatt restriktiv men att den ska utvärderas för att vi ska kunna säkerställa att den är förenlig med kraven på evidensbaserad vård, beprövad erfarenhet och skademinimering. En enig riksdag beslöt också i maj förra året att en huvudman ska vara ansvarig för vården av personer som lider av både beroendesjukdom och annan psykisk ohälsa. Dagens delade ansvar mellan socialtjänst och sjukvård gör att människor faller mellan stolarna och far illa.

Dessa två beslut hör ihop, och fortsatt politisk enighet är viktig. Jag undrar därför om socialministern kan tänka sig att tillsätta en parlamentarisk kommitté för att förverkliga riksdagens vilja när det gäller beroendevården.

Anf. 52 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Tack för frågan, Pia Steensland!

När det handlar om missbruksvården tycker jag att det är bra att vi fortsätter på den inslagna vägen att faktiskt arbeta även med skademinimering. Det är ju det som sprutbyte och att sjuksköterskor över hela landet kan använda Naloxon för att häva överdoser faktiskt syftar till. Jag är också väldigt glad över att det finns ett enigt utskott som vill arbeta vidare med missbruksvården med just den intentionen, och jag stöder verkligen det. Vi kommer att tillsätta en utredning som ser över huvudmannaskapet, precis i enlighet med riksdagens vilja. Låt mig återkomma till de exakta formerna för hur detta ska bedrivas! Det är självklart viktigt att det är långsiktigt och att vi har stor politisk enighet. Det vore positivt, men här i talarstolen i dag låser jag mig inte vid formerna.

När det sedan handlar om hela missbruksvården är det klart att det oavsett hur man vrider och vänder på det kommer att finnas mer än en aktör

som möter en person med ett missbruk. De måste hitta bästa möjliga sätt att samarbeta och samverka, och vi ska underlätta för dem.

Genomförandet av export- och investeringsstrategin

Anf. 53 MONICA HAIDER (S):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa ett par frågor till Anna Hallberg.

Regeringen fattade beslut om Sveriges export- och investeringsstrategi i slutet av förra året. I den finns det fem strategiska målsättningar, och en av dem är att fler små och medelstora företag ska exportera. Ministern gör nu en turné för att öka det regionala exportfrämjandet i hela landet. Mina frågor till ministern är: Vad har du tagit till dig när du har rest i Sverige, och hur kan man sprida de goda exemplen i landet? Vad kan regeringen göra för att göra det senare?

Anf. 54 Statsrådet ANNA HALLBERG (S):

Fru talman! Tack för frågan, Monica Haider!

Ja, jag reser nu runt i hela Sverige och försöker implementera den nya export- och investeringsstrategin. Vid de besök jag har gjort hittills har jag fått tydliga signaler om att vi verkligen behöver göra det vi har sagt i strategin, det vill säga koppla samman den nationella strategin med regional och lokal samverkan. Vi behöver också ta vara på de regionala skillnader, de kompetenser och de ekosystem som finns där ute i hela landet. Det finns alltså inte *en* strategi som passar för hela landet, utan vi behöver ha ett antal olika – med ett övergripande ramverk.

En annan sak som kommer fram väldigt tydligt är kopplingen till infrastruktur. Det är någonting vi verkligen måste lyfta fram. Om vi vill få hela Sverige att växa och även locka investerare till hela Sverige behöver vi ha en tydlig strategi för hur vi ska bygga ut vår infrastruktur, och det har den här regeringen. Det är alltså en tydlig signal.

Beredskapen för en ny flyktingvåg

Anf. 55 MARIA MALMER STENERGARD (M):

Fru talman! Situationen vid den grekiska gränsen är oerhört allvarlig, och fokus måste naturligtvis ligga på att stötta Grekland i att hålla ordning vid EU:s yttre gräns.

Samtidigt måste Sverige stå redo om det skulle komma en ny flyktingvåg. Där känner jag en väldigt stor oro över att Socialdemokraterna, tillsammans med andra partier, är beredda att öppna upp för mer invandring när den tillfälliga lagen går ut redan nästa sommar. Den nuvarande situationen i Turkiet och Grekland visar att det är helt fel väg att gå. Därför vill jag fråga migrationsminister Morgan Johansson: Vilken beredskap har regeringen och myndigheterna för det fall Grekland och EU inte klarar av att hålla gränsen och Sverige står inför en ny flyktingvåg?

Anf. 56 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Vi ska inte tillbaka till den situationen. Det som skiljer nuvarande situation från situationen 2015 är att vi då hade en av Europas

mest generösa flyktinglagstiftningar. Det var arvet efter Moderaterna. Nu har vi en av de stramaste flyktinglagstiftningarna i hela EU. Då hade vi inga gränskontroller och inga medicinska åldersbedömningar. Nu har vi gränskontroller både i Sverige och genom hela Europa, och vi har medicinska åldersbedömningar. Det är alltså mycket som skiljer situationerna åt.

Jag kan försäkra Maria Malmer Stenergard om att jag kommer se till att vi inte släpper den kontroll vi har tagit. Mycket har också hänt under de här åren; när Moderaterna styrde tog Sverige emot 12 procent av alla asylsökande som kom till EU, och i dag är siffran 3 procent. Fördelningen ser alltså mycket bättre ut än vad den gjorde då. Jag tänker se till att den lagstiftning som ska efterträda den tillfälliga lagen är långsiktigt hållbar och, hoppas jag, har så brett stöd som möjligt i den här kammaren. Jag hoppas att Moderaterna kan vara konstruktiva i den delen också.

Åtgärder med anledning av coronavirusets spridning

Anf. 57 PER RAMHORN (SD):

Fru talman! Min fråga går till statsrådet Lena Hallengren. Regeringen har vid flera tillfällen påpekat hur viktigt det är att EU:s medlemsstater agerar gemensamt för att begränsa smittspridning av coronaviruset. Tyskland kommer nu att införa ett nytt inreseregister som innebär att resenärer som anländer med tåg eller flyg från högriskområden måste ange sina kontaktuppgifter för att underlätta smittspårningen. Dessutom kommer resenärer från Sydkorea, Japan, Italien och Iran att tvingas genomgå hälsoundersökning vid ankomst till Tyskland. Även samtliga asylsökande kommer att testas.

Med tanke på regeringens tidigare uttalande om hur viktigt det är att man inom EU agerar gemensamt blir min fråga till statsrådet: Kommer regeringen att verka för att vidta liknande åtgärder som man vidtagit i Tyskland?

Anf. 58 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Tack, Per Ramhorn, för frågan! Jag tar varje tillfälle i akt och varje tillfälle jag får att reda ut olika frågeställningar. Det är klart att vi ska agera gemensamt. Med det menar jag att vi ska ta del av analys, ha ett gott samarbete och byta erfarenheter, kunskaper och analyser med de andra länderna. Våra myndigheter samarbetar redan i dag på regelbunden basis.

Sverige har dessutom ett särskilt samarbete med de nordiska länderna, eftersom vi kanske är mer lika vad gäller hälso- och sjukvårdssystem och hur vi arbetar.

Men när Tyskland gör något specifikt betyder det inte att EU gör samma sak. Olika länder kommer självklart att vidta olika åtgärder beroende på hur situationen där ser ut, hur stort landet är, hur hälso- och sjukvårdssystemet ser ut, vilket resmönster befolkningen har och vilken kunskap man sitter på.

I Sverige har vi kunnat notera att smittan här kommer från dem som har haft sportlov i italienska Alperna. Sådan ser inte situationen i Spanien eller andra länder ut. Varje land måste se till att rusta sig och ha en beredskap för det som är det troliga scenariot, även om vi också samarbetar.

Frågestund

Anf. 59 MAGNUS JACOBSSON (KD):

Fru talman! Min fråga kommer att gå till Morgan Johansson. Jag har haft förmånen att under 15–20 år jobba som väktare och skyddsvakt. Därför har jag också många goda vänner som är ordningsvakter. I regeringens 34-punktsprogram betonas vikten av att ha ordningsvakter tillsammans med polis för att man ska komma åt den tyngre gängkriminaliteten. Det tycker jag personligen är bra. Jag har som kommunalråd och kommunpolitiker varit med och fattat beslut om att ha ordningsvakter på strategiska platser i Uddevalla, och jag har sett goda resultat av detta.

Det finns bara en liten hake, och det är detta min fråga gäller. Från och med den 1 mars höjs priserna på utbildningar. Exempelvis grundutbildningen har tidigare kostat 7 780 men kommer nu att kosta 22 875. Man höjer priset för vidareutbildningen från 1 395 till 8 000 kronor. Här finns ett litet problem. Väktare är ofta anställda av stora bolag. Ordningsvakter är ofta egenföretagare som jobbar på helger och annat. De är alltså inte heltidspersonal. Detta blir dyrt.

Anf. 60 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Detta är en fråga för inrikesminister Mikael Damberg, men jag kan övergripande säga att vår principiella hållning är att ordningsvakter är i många fall ett väldigt viktigt komplement till polisen. Nu ska man i och för sig komma ihåg att antalet poliser nu ökar väldigt snabbt. Jag tror att vi på bara ett enda år har fått 400 fler poliser i Sverige. Under kommande år kommer alla de poliser som gått på de utbildningsplatser vi har utökat.

Ordningsvakterna är ett viktigt komplement till dem, och det gäller att se till att villkoren för ordningsvakterna är bra. Därför har inrikesministern tillsatt en översyn av regelverket för ordningsvakter. Jag kan inte svara på om just avgiftsfrågan finns med i den delen, men jag är säker på att man, när man ändå tittar på hur ordningsvakter, väktare och hela systemet ska fungera, också tar in frågan om personalförsörjningen framöver. Denna fråga bevakar vi naturligtvis väldigt noga.

Utrikes födda kvinnors ställning på arbetsmarknaden

Anf. 61 SERKAN KÖSE (S):

Fru talman! Min fråga går till arbetsmarknadsminister Eva Nordmark. Sverige har en stark arbetsmarknad med en hög sysselsättningsgrad. Två tredjedelar av sysselsättningsökningen har under de senaste åren tillkommit bland utrikes födda. Det är en bra utveckling. Vi anser att alla som kan jobba ska jobba.

Däremot ser vi att sysselsättningsgraden för utrikes födda kvinnor fortfarande är lägre än för många andra på arbetsmarknaden. Statistiken visar att utrikes födda kvinnor förvärvsarbetar i lägre grad och befinner sig utanför arbetskraften i större utsträckning än inrikes födda kvinnor. Vi vet att regeringen har gjort en hel del för att hantera problematiken, bland

annat genom insatser inom sfi, svenska från dag ett och insatser för föräldralediga. Ambitionen har varit hög, men vi behöver göra mer.

Min fråga till arbetsmarknadsminister Eva Nordmark är: Vad avser regeringen att göra för att stärka utrikes födda kvinnors ställning på arbetsmarknaden?

Prot. 2019/20:82

5 mars

Frågestund

Anf. 62 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Fru talman! Tack för frågan! För oss socialdemokrater kommer jobben alltid först.

Det är snart internationella kvinnodagen. Att ha ett arbete och vad det innebär med egen försörjning och den frihet man får är i grunden den viktigaste jämställdhetsfrågan. Vi är inte nöjda med hur det ser ut vad gäller utrikes födda kvinnors sysselsättningsgrad. Vi vet också att dessa kvinnor inte får samma stöd av Arbetsförmedlingen. Regeringen har därför i regleringsbrevet till myndigheten tydligt pekat ut att det ska finnas ett likvärdigt stöd för kvinnor och män, särskilt utrikes födda kvinnor. Vi satsar också numera på extratjänster och en del andra viktiga åtgärder, såsom intensivåret som snart kommer på plats. Också det ska genomsyras av ett jämställdhetsperspektiv.

Coronavirusets effekter på svensk ekonomi

Anf. 63 LARS HJÄLMERED (M):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Hallberg om coronaviruset och effekterna på svenska företag och svensk ekonomi.

Förhoppningsvis kan vi i Sverige undvika utomordentligt allvarliga och stora problem, men de kan inte uteslutas. Svenska företag är redan nu drabbade vad gäller personal, logistik, leveranser och andra områden. Jag vet att regeringen mötte företag förra veckan och har talat om förslag om korttidsarbete. Näringsutskottet har dessutom kallat in statsrådet Baylan och Business Sweden till ett sammanträde nästa vecka för att få en djupare föredragning om effekter på näringsliv och ekonomi.

Statsrådet är ju ansvarig för frågor som bland annat rör investeringsfrämjande åtgärder och export. Jag vill med anledning av detta fråga: Vilka åtgärder utöver korttidsarbete planerar regeringen för och vad överväger man för att hantera coronavirusets effekter på svensk ekonomi och svenska företag?

Anf. 64 Statsrådet ANNA HALLBERG (S):

Fru talman! Tack, Lars Hjälmered, för frågan! Ja, näringsminister Baylan och jag träffade förra veckan ett antal företag. Under mina resor de senaste veckorna runt om i Sverige har jag också träffat ett antal företag och har naturligtvis tagit upp denna fråga.

Det som i första hand efterfrågas är just korttidsarbete så att man kan behålla de anställda vid en eventuell snabb nedgång. Men det kommer säkert också att behövas andra åtgärder. Därför ligger regeringen väldigt nära företagen för att lyssna in. Hittills har vi sett att de stora företagen klarar nedgången och eventuella effekter av coronaviruset relativt väl. Det är de små och medelstora företagen som vi tror kan vara extra sårbara. De

uttrycker också själva detta. Det handlar framför allt om logistikkedjorna. När de nu bryts så bryts även produktionskedjorna.

Vi ligger som sagt väldigt nära frågan, och vi tror också att vi mycket väl kan behöva vidta fler åtgärder framöver. Vilka åtgärder det blir är för tidigt att säga. Det måste näringslivet självt vara berett att informera om.

En nationell överdosstrategi

Anf. 65 JOHAN HULTBERG (M):

Fru talman! Sverige har en alarmerande hög narkotikarelaterad dödlighet. Det är till och med den näst högsta i EU, och den är fyra gånger högre än genomsnittet i unionen. Detta är siffror som verkligen borde få oss i Sverige att vara självkritiska och att ompröva och utveckla den förda narkotikapolitiken.

Glädjande nog fattade en enig riksdag så sent som i går beslut om att utvärdera den nuvarande narkotikapolitiken. För att minska dödligheten måste vi självfallet jobba förebyggande så att missbruket minskar, men Sverige behöver också utveckla beroendevården och jobba mycket mer aktivt med skadereducerande åtgärder.

Vårt grannland Norge har framgångsrikt och mycket målmedvetet arbetat för att minska narkotikarelaterad dödlighet. Det har man bland annat gjort genom en särskild nationell överdosstrategi. Är socialministern beredd att ta initiativ till en motsvarande svensk strategi?

Anf. 66 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Tack, Johan Hultberg, som lyfter upp en väldigt viktig fråga! Jag är glad över att vi har en politik för missbruksfrågorna och för att minska dödligheten och effekterna för människor som befinner sig i ett missbruk.

Nu blev frågan väldigt specifik på slutet när det handlade om en skadereducerande strategi. Men jag återkommer till det jag nämnde tidigare. I ANDT-strategin är n:et – narkotika – väldigt viktigt. Det är många olika aktörer, inte bara hälso- och sjukvården, som behöver komma in för att se till att man förebygger, upptäcker problem tidigt och skademinimerar. Vi har också en utmaning i att se till att vi har en evidensbaserad missbruksvård. De behandlingsmetoder som fungerar ska vi fortsätta med. Dem som inte funkar ska vi inte fortsätta med. Vi måste få mer evidens på det här området. Det är jag verkligen beredd att medverka till. Utskottsinitiativet är väldigt bra. Fokuset på missbruksvården tror jag är viktigt, för det är precis det som leder till minskad dödlighet.

Svenska företag och tvångsarbete i Kina

Anf. 67 DAVID JOSEFSSON (M):

Fru talman! Tankesmedjan Australian Strategic Policy Institute släppte i helgen en rapport med titeln *Uyghurs for sale*. Den visar att muslimer som hållits i politiska fångläger i Xinjiang nu slussas ut som tvångsarbetare till resten av Kina. I rapporten framkommer att det handlar om minst 80 000 tvångsarbetare sedan 2017. Man pekar ut 27 fabriker i nio provinser. Vidare listas 83 globala företag vars produkter tillverkas av före detta

lägerfångar. På listan finns två svenska företag, Electrolux och H & M. För varje fånge som tvingas ut i arbete får ett slags arbetsförmedlare betalt motsvarande drygt 25 kronor. Det handlar alltså i realiteten om slavhandel. Tvångsarbete ses som ett led i omskolningen.

Min fråga till utrikeshandelsministern är vilken dialog regeringen har med svenska företag om användandet av tvångsarbete i Kina och om ministern ämnar vidta några åtgärder.

Anf. 68 Statsrådet ANNA HALLBERG (S):

Fru talman! Jag tackar David Josefsson för frågan. Det är oerhört viktigt för regeringen och för mig som utrikeshandelsminister att ständigt se till att den handel vi bedriver är i linje med mänskliga rättigheter. Vi lanserade ganska nyligen, för drygt en månad sedan, en plattform för internationellt hållbart företagande. Flera av företagen deltog också i ett seminarium, bland annat de företag som nämndes av ledamoten.

Det här är avgörande för att vi ska ha en trovärdighet i vår utrikeshandel. Handeln är även en plattform för export av Sveriges värderingar, nämligen värderingar om mänskliga rättigheter. Där är svenska företag väldigt långt framme.

Det är naturligtvis helt oacceptabelt att ha produktion i svenska företag med den typ av omständigheter som beskrivs. Där är regeringen långt framme när det gäller dialogen med företagen, även i det ramverk som vi har tagit fram tillsammans med näringslivet och som utgör den här plattformen. Detta är av högsta prioritet för mig som utrikeshandelsminister.

Bostadsrättsinnehavares rättigheter

Anf. 69 OLA MÖLLER (S):

Fru talman! Min fråga går till Morgan Johansson.

För någon vecka sedan beslöt en enig riksdag att vi måste stärka bostadsrättsinnehavares rättigheter och skydd med anledning av de förfärliga händelser som skett i Malmö, där människors liv fullständigt har förstörts av kriminella som har kapat och plundrat bostadsrättsföreningar. Jag vet att ministern är engagerad i den här frågan och tycker att den är väldigt viktig. Jag vet också att regeringen är enig om att det behöver vidtas åtgärder.

Min fråga till Morgan Johansson är: Hur ser processen ut framöver, och finns det någon tanke kring en tidsplan?

Anf. 70 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Det exempel som Ola Möller refererar till gäller en situation där bostadsrättsföreningen har blivit så gott som kidnappad av kapitalintressen som sedan kan missköta föreningen på olika sätt. Det gäller att se till att det finns ett starkt skydd för bostadsrättsinnehavarna. Det är människor som många gånger har investerat kanske miljontals kronor i en lägenhet, och plötsligt styrs föreningen på ett sådant sätt att deras kapital undergrävs.

Det finns ett utredningsförslag om att stärka föreningarnas möjligheter att ytterst koppla in en revisor, och det kommer vi att gå fram med. Men

jag tror att vi behöver göra ytterligare insatser utöver det. Vi kommer nog att behöva göra en översyn av regelverket som sådant. Vi tar det här på mycket stort allvar. Vi ska se till att stärka regelverket för att skydda bostadsrättsinnehavarna.

Livmoderhalscancer

Anf. 71 ULRIKA HEINDORFF (M):

Fru talman! Min fråga går till socialminister Lena Hallengren.

Vet ni att vi har en möjlighet att i Sverige utrota livmoderhalscancer inom fem år? Livmoderhalscancer är den vanligaste cancerformen globalt sett. En orsak är HPV-infektion. Men som tur är kan den förebyggas genom vaccin.

550 kvinnor drabbas i Sverige varje år, 150 kvinnor dör. I Sverige har vi ett screeningprogram med högt deltagande och ett unikt omfattande nationellt kvalitetsregister.

Det som behövs för att utrota livmoderhalscancer inom fem år är endast 25 miljoner kronor varje år samt rätt stöttning till kommunerna. Är statsrådet beredd att arbeta för detta?

Anf. 72 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Jag tackar Ulrika Heindorff för frågan. Jag tycker över huvud taget att det är bra att vi pratar om vacciner. Det är otroligt viktigt att man använder de vacciner som finns för att både minska risken för att insjukna i olika sjukdomar och skydda befolkningen. I det här fallet handlar det framför allt om att man skyddar sig själv och de grupper som skulle kunna drabbas av livmoderhalscancer. För inte så länge sedan blev vaccination mot HPV en del i det allmänna vaccinationsprogrammet. Nu gäller det också pojkar. Det är stora och viktiga steg.

Regeringen agerar alltid på inrådan av Folkhälsomyndigheten, som är expertmyndighet, innan vi förändrar vaccinationsprogrammen. Det har tagit tid, för man måste alltid vara säker på att vaccinationen verkligen är verkningsfull. I det här fallet är det inte längre någon tvekan om att den är det. Därför har vi infört det allmänna vaccinationsprogrammet. Vi agerar helt enkelt på Folkhälsomyndighetens inrådan. Så här långt har vi inte fått någon förfrågan eller något förslag från Folkhälsomyndigheten.

Regeringens migrationspolitik

Anf. 73 ANN-SOFIE ALM (M):

Fru talman! Jag läste om migrationsministerns senaste uttalande i Expressen. Ministern vill sänka tonläget i migrationsdebatten genom att kalla oppositionens ledare Ulf Kristersson för ”matadoren i *Tjuren Ferdinand*”, detta för att Ulf är frustrerad över regeringens tillkortakommanden. Men vem är då tjuren Ferdinand? Är det Morgan Johansson själv? Eller är det Stefan Löfven som vill sätta sig under korkeken utan åtgärd?

Vi hör hur Socialdemokraterna talar om en stram migrationspolitik, men vi ser hur det är Miljöpartiet som styr regeringen. Tänker ni ta ert ansvar? Vår dörr är fortfarande öppen. Det som händer i världen just nu

Anf. 74 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! Det verkar som att den där liknelsen tog skruv. Det brukar bli så med liknelser som folk i allmänhet känner att det nog ligger ett uns av sanning i, så det var nog inte helt fel.

Jag vill försöka åstadkomma en situation där vi har en långsiktigt hållbar migrationspolitik som fungerar både under tryck och när det kommer färre asylsökande. För att vi ska kunna åstadkomma det krävs det ett brett stöd i riksdagen. Det var därför jag tillsatte den migrationspolitiska kommittén, som nu arbetar. Jag är övertygad om att den kommittén lite senare, i augusti, kommer att komma fram med förslag som åstadkommer ett brett sådant underlag. Jag ser fram emot att Moderaterna kan vara konstruktiva i den diskussionen. Vi har all anledning, tror jag, att försöka samla så många som möjligt bakom en sådan politik.

Frågestund

Sveriges arbete inför WTO:s konferens

Anf. 75 ÅSA ERIKSSON (S):

Fru talman! Min fråga går till statsrådet Anna Hallberg.

I juni kommer Världshandelsorganisationen, WTO, att ha sin tolfte ministerkonferens i Nur-Sultan i Kazakstan. WTO fungerar som bekant inte alls som det är tänkt, men WTO är otroligt viktigt för Sverige, som är en så exportberoende nation. Den förra ministerkonferensen i Buenos Aires blev tyvärr på många sätt en besvikelse, då den inte ledde till de resultat som vi hade hoppats på.

Min fråga till statsrådet är: Vilka initiativ har statsrådet tagit – eller planerat för – för att Sverige ska kunna bidra till att WTO-konferensen i juni blir framgångsrik eller åtminstone tar steg i rätt riktning?

Anf. 76 Statsrådet ANNA HALLBERG (S):

Fru talman! Tack, Åsa Eriksson, för frågan!

Det är förstas en helt central fråga för mig som utrikeshandelsminister att vi har ett multilateralt regelverk som fungerar. WTO är i djup kris. Sverige som en exportberoende och frihandelsvänlig nation behöver ta initiativ i det här läget. Det gäller särskilt nu när Storbritannien försvinner ut från EU.

Jag har tagit initiativ till att be fem kollegor från andra länder att komma hit. Det är Tjeckien, Tyskland, Finland, Danmark och Nederländerna. Vi hade ett möte här för två veckor sedan. Det är fyra frågor som vi kommer att driva på nästa ministerkonferens. Det är handel och klimat och att få fram en klimatdeklaration. Det är handel och jämställdhet. Det är frågan om utvecklingsländers status. Det är frågan om e-handel, det vill säga fria dataflöden. Det är något som är oerhört viktigt för Sverige som digitaliserad nation och där vi ligger långt fram.

På något av dessa områden hoppas jag verkligen att vi når framgång. WTO måste nu nå framgång vid nästa ministerkonferens. Det är avgörande för WTO.

Anf. 77 ULRIKA JÖRGENSEN (M):

Fru talman! Jag vill ställa min fråga till socialminister Lena Hallengren.

I går var världsdagen för obesitas, fetma. Obesitas, fetma, är en allvarlig kronisk sjukdom som ligger bakom vart tionde förlorat levnadsår i Sverige.

Över 1 miljon svenskar lever med fetma, och 300 000 personer lever med svår fetma. Mer än en tredjedel av denna grupp har fetmarelaterade följsjukdomar som hjärt- och kärlsjukdomar och diabetes. Fetma är även en allvarlig riskfaktor för att få cancer.

Självklart finns det mycket förebyggande på samhällsnivå för att förhindra utveckling av övervikt och fetma. Men för den som redan lever med sjukdomen måste vården finnas och vara jämlik, och det är den inte. Enligt data från Socialstyrelsen var det endast var fjärde person som under 2017 som fick specialistvård för svår fetma. Visste ni att en av fyra barnkliniker i Sverige inte behandlar barn med fetma?

Sjukvården lägger i dag 15 gånger så mycket resurser på att behandla följsjukdomar till fetma som på att behandla själva sjukdomen. För de flesta av fetmans följsjukdomar finns det nationella riktlinjer och rekommendationer vilka är till för att säkerställa evidensbaserad och jämlik vård för alla. Men för att behandla själva grundsjukdomen fetma finns inga nationella riktlinjer.

När kommer socialminister Lena Hallengren att se till att nationella riktlinjer finns?

Anf. 78 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Tack, Ulrika Jörgensen, för frågan!

Oavsett vilken del av vården vi talar om är det klart att den ska vara jämlik och tillgänglig. Det är viktigt att vi på den nationella nivån ser till att det finns riktlinjer. Det handlar om hur man ska prioritera och använda resurser.

Men det handlar också om vårdprogram, som jag tror är det man många gånger eftersöker. Hur ska man behandla? Hur ser vi till att den kunskap som finns i en del av landet eller kanske på några få ställen verkligen finns tillgänglig överallt, så att det inte spelar någon roll var i landet man bor och vem man är?

Det är väldigt bra att Ulrika Jörgensen lyfter fram frågan om obesitas och också barnfetma. Det är inte en fråga som har fått den uppmärksamhet den förtjänar. Det går nog att likställa med många andra kvinnosjukdomar.

Nu vet jag att fetma absolut inte bara är en kvinnosjukdom. Men det finns viss jämförelse med det när det handlar om endometrios, fibromyalgi och många andra sjukdomar där man har fått kämpa för att de ska bli accepterade och respekterade som sjukdomar.

Det handlar om att gå vidare. Det här är ett område där det finns mer att göra.

Anf. 79 HILLEVI LARSSON (S):

Fru talman! Jag vill ställa min fråga till Morgan Johansson.

BID i Sofielund i Malmö – boende, integration och delaktighet – har vunnit första pris i en europeisk tävling som bästa brottsförebyggande arbete. Det man har gjort är att man har samverkat i hela lokalsamhället. Man har schasat bort oseriösa fastighetsvärdar, och i stället har de seriösa fastighetsvärdarna gjort ett stort arbete.

Det har skett i en långsiktig process. Det är motsatsen till kortsiktiga projekt. Forskningen visar att det har haft effekt. Det har gått från ett femtiotal gängkriminella till bara en handfull. Människor bor kvar. Tidigare trivdes människor inte utan flyttade. Nu bor de kvar, tar hand om sitt område och trivs.

Min fråga är: Hur ser regeringen på det sättet att arbeta? Kan man stötta det och sprida det till fler områden?

Anf. 80 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Först vill jag säga att jag sannerligen delar Hillevi Larssons bild av hur arbetet har bedrivits i Sofielund. Jag har besökt det vid flera tillfällen, och jag vet vilket bra resultat de har fått. De har kunnat bryta rekryteringen till gängkriminalitet och kunnat styra upp och få bort en stor del av den narkotikaförsäljning som varit.

Det här har gjorts tillsammans i ett samarbete med fastighetsägare, polisen, socialtjänsten och andra aktörer i kommunen. Det är ett enormt viktigt och bra exempel på hur det arbetet kan bedrivas. Det är inte det enda i Sverige. Det räcker att gå bort till Sergels torg, där vi har City i samverkan på ungefär samma sätt med privata aktörer som arbetar för att öka tryggheten.

I vårt program för att förebygga brott, Tillsammans mot brott, lyfter vi fram just den här typen av BID-samverkan. Vi tänker fortsätta med det arbetet och att ge de positiva exemplen en så stor spridning som vi kan göra. Det är ett bra sätt att samla hela samhället mot kriminalitet.

Återförande av barn som utsatts för hedersbrott

Anf. 81 NORIA MANOUCHI (M):

Fru talman! Det kan inte få vara så att regeringen får fortsätta att ignorera det faktum att svenska barn förs ut ur landet för att giftas bort eller könsstympas. Regeringen har trots oroväckande rapporter inte ens tagit reda på hur många barn som aldrig kom tillbaka efter sommarlovet 2019.

Jag vägrar att acceptera att den svenska regeringen inte vidtar kraftfulla åtgärder. Jag vägrar att acceptera att svenska flickor lever under slavliknande förhållanden. Jag vägrar att acceptera att Socialdemokraterna på söndagens internationella kvinnodag ska få slå sig för bröstet samtidigt som en socialdemokratisk regering inte klarar av att agera när det gäller.

När avser justitieminister Morgan Johansson att hämta hem barnen?
(Applåder)

Frågestund

Anf. 82 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! Noria Manouchi måste ha missat att vi för bara några veckor sedan hade en presskonferens där vi presenterade ett nytt lagförslag just för att komma åt den här typen av hedersrelaterade brott. Där föreslår vi utökade möjligheter att höja straffen för den här typen av brott men också konkreta möjligheter att stoppa utförelse av barn till olika länder för att gifta bort dem eller könsstympa dem. Det finns nu ett konkret lagförslag på bordet. Det är mer än vad någon moderat regering någonsin har gjort, fru talman.

Detta kommer vi senare att följa upp, fru talman, med ytterligare straffskärpningar och åtgärder i den delen. Vi har precis förstärkt Utrikesdepartementet på ett sådant sätt att man kan utöka sina möjligheter att till exempel rent konkret jobba för att få dessa barn hem igen. Jag påstår att den här regeringen gör mer för att bekämpa den hedersrelaterade brottsligheten än vad någon annan regering har gjort.

(Applåder)

Frågestunden var härmed avslutad.

§ 8 (forts. från § 6) Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering
(forts. AU7)

Anf. 83 PATRIK BJÖRCK (S):

Fru talman! Jag ska i dag tala om den del av betänkandet som tar upp motioner inom jämställdhetsområdet. Min partikamrat Marianne Pettersson kommer senare i sitt anförande att ta upp de delar av betänkandet som berör diskrimineringsfrågorna.

Sverige har världens första feministiska regering. Det innebär att jämställdhet är avgörande för regeringens prioriteringar i beslut och i tilldelning av resurser. En feministisk regering ser till att jämställdhetsperspektivet finns med i politikens utformning på bred front, både i det nationella och i det internationella arbetet. Att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv är en mänsklig rättighet och en demokrati- och rättvisefråga.

Jämställdhetsintegrering i kombination med särskilda jämställdhetsåtgärder är regeringens huvudsakliga strategi för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen. Att jämställdhet är en fråga för alla, både män och kvinnor, är helt avgörande för att vi ska kunna gå vidare och utveckla vår demokrati och skapa verkligt rättvisa.

Fru talman! I betänkandet är det glädjande att se att det, trots en del reservationer, verkar finnas en ganska stor samsyn i Sveriges riksdag om att jämställdhet är viktigt och ska utvecklas vidare. Men det har inte alltid varit så – det är också viktigt att slå fast. Och det är inte självklart att det alltid kommer att förbli så. Tyvärr finns det i många delar av vår värld exempel på att det går baklänges och att demokrati och rättvisa, och då särskilt ofta just jämställdhet, ifrågasätts och pressas tillbaka. Låt oss inte låta detta ske i Sverige!

När det gäller mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer vill jag lyfta fram det jämställdhetspolitiska delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Enligt detta ska kvinnor och män och flickor och pojkar ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet. Att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor är en omfattande och långsiktig utmaning som kräver stabilitet i arbetsformer och strukturer. Regeringens nationella strategi för att förebygga mäns våld mot kvinnor, som började gälla den 1 januari 2017, är en betydelsefull och kraftfull åtgärd.

Det motionsyrkande som handlar om att en nollvision för mäns våld mot kvinnor ska införas ligger, enligt vår bedömning, i linje med det jämställdhetspolitiska delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Vi kan inte nog understryka vikten av detta delmål och de åtgärder som regeringen arbetar med för att bidra till att målet nås.

När det gäller NCK, Nationellt centrum för kvinnofrid, vill jag understryka att NCK är en viktig resurs i arbetet med den nationella strategin för att förebygga mäns våld mot kvinnor. Det är därför NCK även i fortsättningen ska fungera som en resurs i stödet till utbildningsansvariga vid universitet och högskolor i frågor som rör mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Därför ska också minst 4 miljoner kronor av de medel Jämställdhetsmyndigheten fått enligt budgetpropositionen för 2020 gå till NCK och övriga relevanta institutioner.

Angående den kliniska delen gäller att regeringen i budgetpropositionen har tilldelat NCK 10 miljoner för att stärka och utveckla arbetet med den nationella stödtelefonen för våldsutsatta, som ligger kvar vid NCK.

Att Jämställdhetsmyndigheten fortsätter att samverka med NCK och övriga aktörer som bedriver verksamhet med bäring på jämställdhetspolitiken är viktigt i genomförandet av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.

Fru talman! Kampen mot hedersrelaterat våld och förtryck är en av våra viktigaste jämställdhetsfrågor. Jag kan konstatera att den sakpolitiska överenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet – januariavtalet kallat – betonar att hedersrelaterad brottslighet och förtryck ska förebyggas, förhindras och straffas. Under frågestunden nyss kunde vi höra justitieministern lyfta fram det arbete som regeringen gör.

I januariavtalet anges bland annat att kompetensen om hedersrelaterat våld ska öka och att det ska finnas ett tydligt barnrättsperspektiv i arbetet mot hedersförtrycket. Reglerna för utvisning vid hedersbrott och hatbrott ska enligt avtalet skärpas, och skyddet för den som drabbas av hedersrelaterad brottslighet ska stärkas.

Precis som justitieministern lyfte fram i det sista inlägget i frågestunden hölls en gemensam presskonferens för några veckor sedan, där justitieminister Morgan Johansson och Liberalernas partisekreterare Juno Blom tog upp arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Jag vill särskilt betona att när det gäller hedersrelaterat våld och förtryck ska länsstyrelserna samverka med Länsstyrelsen i Östergötlands län, som har det nationella uppdraget att förebygga och bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck.

Fru talman! Det är också viktigt att betona att regeringen har beslutat om en förstärkning av statsbidragen till de ideella kvinno- och tjejjourerna. Kvinno- och tjejjourer som arbetar med särskild inriktning mot hedersrelaterat våld och förtryck kan få del av bidragen.

Sammantaget kan man konstatera att det arbete som pågår när det gäller hedersrelaterat våld och förtryck i huvudsak ligger i linje med flera av motionsförslagen. Januariavtalet ger också uttryck för höga politiska ambitioner på detta område.

Som jag tidigare har nämnt har Länsstyrelsen i Östergötlands län regeringens uppdrag att förebygga och bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck. Där har man utvecklat ett särskilt kompetensteam som ska samordna och stödja arbetet mot hedersrelaterat våld. Jag kan inte nog betona vikten av det arbete som det nationella kompetensteamet bedriver. Och den verksamheten, fru talman, ska permanentas.

När det gäller det övergripande målet för svensk jämställdhetspolitik, nämligen att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv, är det viktigt att slå fast att jämställdhet i grunden är en rättvise- och demokratifråga. Ett jämställt samhälle ger människor möjlighet att utvecklas utan att begränsas av sitt kön.

Även om utvecklingen mot ett jämställt samhälle går framåt återstår en hel del arbete, och det behövs en fortsatt långsiktig och tydlig styrning av jämställdhetspolitiken.

Sverigedemokraterna har i år, liksom tidigare år, invändningar mot målen för jämställdhetspolitiken och den politik som regeringen för på området. Att gå Sverigedemokraterna till mötes skulle innebära att vrida klockan tillbaka för vad som uppnåtts i Sverige på jämställdhetsområdet.

När det gäller Sverigedemokraternas kritiska inställning till en aktiv jämställdhetspolitik kan man bara konstatera att om Sverigedemokraterna får inflytande blir jämställdheten lidande.

I arbetet för ett jämställt samhälle och för att nå de jämställdhetspolitiska målen är jämställdhetsintegrering ett helt avgörande verktyg. Även arbetet med att främja kvinnors företagande, som regeringen aktivt stöder genom bland annat Almi och Tillväxtverket, är en viktig del för att nå målen.

Mycket är gjort, fru talman, men mycket återstår att göra. Den feministiska regeringen arbetar hårt vidare tillsammans med samarbetspartierna för att uppfylla de mål som är uppsatta.

Med detta sagt vill jag yrka avslag på motionerna och bifall till utskottets förslag.

(Applåder)

Anf. 84 DÉSIRÉE PETHRUS (KD) replik:

Fru talman! Tack, Patrik Björck, för inlägget utifrån utskottsmajoritetens text!

Patrik Björck talar om resurser. Det är väldigt viktigt. Därför skulle jag vilja återkomma till frågor som jag tog upp i mitt anförande.

Det nationella kompetenscentret vid Länsstyrelsen i Östergötlands län har ett uppdrag att motverka hedersrelaterat våld och förtryck. Patrik Björck säger att det är viktigt och att detta fortsatt ska vara en viktig uppgift.

Jag har försökt få fram besked om att det ska permanentas, men det har inte gått att få det svaret. Utskottsmajoriteten passar på den frågan ännu en gång. Jag undrar bara: Varför passar ni i denna fråga?

Sedan har jag en liten kommentar när det gäller handlingsplanen rörande mäns våld mot kvinnor. Vi är helt överens om att det ska upphöra. Men det vi reagerade på när handlingsplanen kom var att man negligerar samkönade relationer. Vi ska ju inte vrida klockan tillbaka, utan vi ska vrida den framåt och se hur verkligheten ser ut i dag. Många lever i samkönade relationer, och även där finns det våld i nära relationer. Hur ser Patrik Björck på att tydligare föra in detta i handlingsplanen?

Anf. 85 PATRIK BJÖRCK (S) replik:

Fru talman! Jag vet inte om jag uttryckte mig otydligt. Jag tyckte att jag väldigt tydligt sa att verksamheten skulle permanentas. Jag kan naturligtvis upprepa det för säkerhets skull: Vi tycker att den är viktig, och vi tycker att verksamheten ska permanentas. Det ska inte finnas något som helst tvivel på den punkten.

Vi har de jämställdhetspolitiska målen. Vi har också ett tillkännagivande som regeringen arbetar med när det gäller dessa mål. Det är väl det som regeringen gör just nu. Man arbetar med det tillkännagivande som kom i höstas. Det finns inga planer på att göra några andra förändringar än det som riksdagen har beslutat.

Anf. 86 DÉSIRÉE PETHRUS (KD) replik:

Fru talman! Det här blir väldigt intressant. Jag hade frågor i utskottet. Sedan har jag fått svar från departementet. Man har ännu inte avgjort var det nationella kompetensteamet ska placeras. Vi har tyckt att det ska placeras i Östergötland, där man har byggt upp denna kompetens. Men man svarar inte på det i detta betänkande. Det finns inte heller något svar från departementet på den frågan.

Det som Patrik Björck nu står här och lovar är faktiskt ganska viktigt. Om det ska permanentas i Östergötland är det väldigt välkommet. I sådana fall hade vi inte behövt ha en reservation om det i betänkandet.

En annan fråga som jag lyfte i mitt anförande gällde Nationellt centrum för kvinnofrid. Jag var nyligen på besök där. Deras grundanslag har minskat med 10 miljoner. Jag antar att pengar har lagts på Jämställdhetsmyndigheten. Nu ska de söka pengar därifrån. De säger att detta har krånglat till det för dem. De har fått ett sänkt anslag. De måste söka projektmedel för att få bedriva verksamhet som de tidigare har kunnat bedriva med grundanslaget. Hur kan detta vara att göra det enklare – att ta bort projekt och anse att det ska gå via Jämställdhetsmyndigheten? Varför krångla till det så för Nationellt centrum för kvinnofrid?

Anf. 87 PATRIK BJÖRCK (S) replik:

Fru talman! Nej, vi tycker inte att vi krånglar till det. Vi tycker att vi samordnar, förstärker och vässar jämställdhetspolitiken genom Jämställdhetsmyndigheten. Det är det som är hela idén – att få ordning och reda och få denna politik samordnad och förstärkt. Det handlar inte om att krångla till.

Vi har lite olika uppfattningar om detta. Det har ju debatterats här i kammaren tidigare. Vi tycker att vi stärkte jämställdhetsarbetet när vi, så att säga, räddade kvar myndigheten i tilläggsbudgeten. Det är väldigt viktigt att förstå det.

Fru talman! Precis som jag sa i mitt anförande tycker vi också att verksamheten vid NCK är viktig. Vi tillför resurser. Telefonlinjen ska till exempel kunna utvecklas, och det tillförs resurser via årets budget. Men delar av arbetet kommer i stället att göras av Jämställdhetsmyndigheten. Andra delar som ligger kvar hos NCK kommer att få de resurser som behövs.

Anf. 88 JANINE ALM ERICSON (MP):

Fru talman! Sverige är ett av världens mest jämställda länder. Generationer av modiga kvinnor har kämpat för de rättigheter som vi som lever i dag kan ta för givna. Men inga feministiska segrar har kommit av sig själva. Hårt och enträget arbete har legat bakom varje reform och varje lag. Varken kvinnlig rösträtt, barnomsorg eller föräldraförsäkring har kommit till av sig själva utan som ett resultat av många människors gemensamma strid för kvinnors rättigheter.

Den striden behöver vi som lever i dag bära med oss in i framtiden. För det som den berättar för oss är inte bara hur långt vi har kommit utan också hur långt vi har kvar och vilket ansvar som ligger i att bära detta vidare.

Att vi lever i ett av världens mest jämställda länder betyder inte att Sverige är helt jämställt – långt ifrån. Dina förutsättningar i livet begränsas fortfarande av varifrån du kommer, vilket kön du har och hur du identifierar dig. Det är skillnader som länge har backats upp av lagar, föreställningar och förlegade normer. Det är normer som i många avseenden förtrycker och begränsar och som tar ifrån människor den frihet de borde kunna ta för given.

Fru talman! Vi lever, som sagt, i ett av världens mest jämställda länder. Men här i Sverige mördas i genomsnitt en kvinna i månaden. Varje enskilt fall är ett liv som samhället borde ha klarat av att rädda. Tillsammans är de en tragedi som är helt ovärdig vårt Sverige. Varje kvinnas liv måste försvaras.

Ibland när misslyckandet blir uppenbart och man läser i tidningen att ännu en kvinna blivit mördad kan det kännas hopplöst, men samhället står inte handfallet inför det våld som kvinnor utsätts för. Det jämställdhetspolitiska delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra är helt centralt för det arbete som regeringen gör. Att förebygga och bekämpa det våld som män utsätter kvinnor för är ett omfattande arbete och en stor utmaning som kräver att formerna för arbetet är långsiktiga och strukturerade. Regeringens nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, som började gälla den 1 januari 2017, är en i raden av betydelsefulla åtgärder som tillsammans står just för det långsiktiga arbetet.

Mycket har gjorts, och mer är att vänta. Men vi vet att det inte räcker att vi står här i kammaren och agerar genom att skapa nya lagar och förordningar. För att vi ska klara av att fånga upp alla kvinnor som lever i våldsamma relationer är också civilsamhället centralt. Från norr till söder gör kvinno-, trans- och tjejjourer ett ovärderligt arbete som varje dag räddar liv. Det är jag mycket tacksam för.

Politiskt är det upp till oss alla att tillsammans jobba på. Det handlar om att vrida och vända på varje sten för att stärka kvinnojourerna och

skärpa lagstiftningen kring sexuellt våld och våld i nära relationer och om att på alla plan arbeta för ett mer jämställt samhälle. Som medmänniskor är det upp till oss alla att våga se, våga fråga och våga agera. När våldet sker bakom stängda dörrar måste vi bli bättre på att se in genom fönstren och lägga skulden där den hör hemma – hos den man som slår. Allt annat är att svika varje kvinna som får sin frihet tagen ifrån sig.

Fru talman! I år har det gått 18 år sedan Fadime Sahindal mördades. Alla visste vilket hot hon utsattes för. Samhället borde ha klarat av att skydda henne, men ändå lyckades hennes pappa mörda henne.

Det har gått över 18 år, och det är med sorg som jag kan konstatera att samhället inte klarat av att göra tillräckligt för att sätta stopp för det våld och förtryck som sker i hederns namn. I samband med uppmärksammandet av årsdagen för mordet på Fadime var jag och lyssnade på unga tjejer som i dag lever under samma typ av våld och förtryck som Fadime gjorde för 18 år sedan. Det var berättelser som berörde på många plan. Men den övergripande känsla som finns kvar är ilska – ilska över att vi inte har gjort tillräckligt, ilska över att samhället än i dag möjliggör att tjejer och hbtq-personer inte får växa upp och skapa sig ett eget liv i frihet och ilska över dem som fortfarande tycker sig ha rätten att sätta sig över andra människors rätt till ett fritt liv.

Jag är glad att det finns ett brett politiskt stöd för att motarbeta alla former av hedersrelaterat våld och förtryck. Januariavtalet betonar att arbetet mot den typen av brottslighet ska prioriteras. Den som slår, hotar eller förtrycker ska veta att samhället står samlat bakom offren. Det är vi tillsammans som måste förebygga och förhindra men också utreda och straffa. Skulden och det yttersta ansvaret ska alltid läggas där det hör hemma – hos den som använder sin makt och position för att förtrycka.

I januariavtalet anges bland annat att kompetensen när det gäller hedersrelaterat våld ska öka och att det ska finnas ett tydligt barnrättsperspektiv i arbetet mot hedersförtrycket. Skyddet för den som drabbas ska stärkas. Vi tittar också på om handlingar som hedersrelaterat våld och förtryck tar sig uttryck i ska hanteras annorlunda straffrättsligt.

Mycket har gjorts. Ännu mer planeras, men ännu mer måste till. Varje tjej och kvinna och varje hbtq-person som hindras från att leva ett fritt liv är ett misslyckande för hela vårt samhälle. Förtrycket, hoten och våldet måste än en gång förpassas till historien.

Fru talman! Kampen för jämställdhet går hand i hand med striden mot alla former av diskriminering, vilket debatten vi har här i dag visar på. Det samhälle vi tillsammans skapar måste vara ett samhälle för alla, aldrig bara för några få.

Hbtq-personers rättigheter måste ständigt stärkas i ord och handling. När prideflaggor halas är vi många som tillsammans hissar dem igen. Just prideflaggan är ju så mycket mer än bara färger på en bit tyg. Tydligare än något annat står den för alla människors lika värde och för alla de rättigheter som är våra att försvara.

Lika liten plats som tillbakadragandet av hbtq-personers rättigheter har i vårt Sverige har rasismen och främlingsfientligheten. Den får aldrig normaliseras och accepteras, vare sig den kommer till uttryck i Sveriges riksdag eller genom rasistiska glåpord som förs fram på öppen gata. Redan 2016 beslutade regeringen att ta ett samlat grepp om frågan. Nu skjuts nya medel till, för rasismen får aldrig normaliseras.

Fru talman! Vi vet att vägen till ett jämställt och jämlikt samhälle är lång, men vi vet också att det går framåt. Bara tidigare i dag presenterade Sveriges jämställdhetsminister Åsa Lindhagen att regeringen har tillsatt en kommission för jämställda livsinkomster. Kommissionen ska lämna förslag som på lång sikt ökar den ekonomiska jämlikheten mellan kvinnor och män. Just jämställda löner är avgörande för att vi ska nå reell jämställdhet och ge alla samma makt att forma samhället och sitt eget liv.

Varje dag görs feministiska framsteg i det stora och i det lilla. Genom det vi gör i dag och genom det som generationer före oss har uträttat har vi kommit en bit på vägen. Tillsammans måste vi fortsätta att gå framåt.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 89 DÉSIRÉE PETHRUS (KD) replik:

Fru talman! Tack, Janine Alm Ericson, för inlägget! Det finns mycket som alla partier är överens om. Det är ju ingen som säger att man är för mäns våld mot kvinnor och så vidare.

Eftersom Janine Alm Ericson tog upp just hbtq- och diskrimineringsfrågorna undrar jag hur hon ser på det som jag tog upp här tidigare om att er handlingsplan i sin titel har ”mäns våld mot kvinnor”. Hur kan det appliceras på samkönade relationer? Jag tycker att det är lite diskriminerande mot den gruppen i handlingsplanen, så jag skulle bara vilja höra hur Janine Alm Ericson ser på det.

Jag har varit väldigt engagerad i frågor om hedersvåld, och jag tror att även Janine Alm Ericson är det. I det sammanhanget vet jag att organisationen Glöm aldrig Pela och Fadime ofta lyfter frågan om slöjan.

Att bära en slöja kan vara ett religiöst uttryck, men det finns vad jag förstår ingenting i skriften om heltäckande slöja. Därför har vi tyckt att regeringen, och Miljöpartiet är ju ett regeringsparti, borde ta upp frågan om religionsfrihet kontra heltäckande slöja där man inte visar ansiktet.

Jag undrar lite hur ledamoten ser på det. Religionsfrihet är naturligtvis centralt, men kan man ändå inte se att det här är ett diskrimineringsproblem och att man borde klargöra att det till exempel är okej för en arbetsgivare att säga nej till att inte visa ansiktet?

Anf. 90 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Fru talman! Slöjan är någonting som vi har upp till diskussion ganska regelbundet, vilket jag tycker är bra. Det är en fråga som är otroligt svår. Precis som Désirée Pethrus säger ligger frågan i gränslandet mellan religionsfrihet och diskriminering, samtidigt som vi ser hur ett samhälle måste fungera för alla.

Jag kan därför inte ge något direkt svar på hur man ska agera framåt, om det ska läggas in eller inte. Jag ser hur diskussionen går i samhället, och jag välkomnar att den förs eftersom det då kommer fram flera olika ståndpunkter.

Jag tycker naturligtvis att det är oerhört problematiskt om kvinnor och flickor tvingas ha slöja på sig. Samtidigt kan vi också konstatera att det är ett religiöst uttryck som faller under religionsfriheten. Jag vill alltså att vi fortsätter att prata om den här frågan, men jag ser också att den inte är så lätt eller svartvit.

När det kommer till att strategin talar om mäns våld mot kvinnor kan man naturligtvis diskutera om man ska ändra namn på den. Nu var det en

strategi som fick det namnet. Om man ser till det generella problemet ser vi tyvärr, eller trots allt, att det till den allra största delen är män som slår kvinnor. Vi ska försöka undvika att generalisera, men ibland kan det tydliggöra saker på ett visst sätt.

Däremot ska man verkligen vid varje tillfälle understryka att detta naturligtvis också inbegriper annat våld i nära relationer, och det lyfter vi också ofta upp.

Anf. 91 DÉSIRÉE PETHRUS (KD) replik:

Fru talman! Tack för svaret! Hur ska jag tolka det som står i betänkandet från utskottsmajoriteten? Man säger att det är komplext och att regeringen ska följa utvecklingen. Vad är det för utveckling man ska följa, undrar jag. Jag tycker att det känns som om utvecklingen redan är här och nu. Frågan är om ni som majoritets- och regeringsparti tänker göra någonting konkret för att belysa denna fråga.

Jag har också en fråga utifrån vad den socialdemokratiska ledamoten Patrik Björck sa om att man nu ska permanenta verksamheten just i Östergötland. När det gäller det nationella kompetensteamet har jag fått svaret att man utreder och utvärderar och ska återkomma i frågan om placering. Därför vore det intressant att höra om Janine Alm Ericson kan svara på frågan om det blir en placering i Östergötland.

Jag skulle också vilja höra något som jag glömde att fråga Patrik Björck om, och det handlar om det som jag har drivit och som jag också har fått mer information om just genom Glöm aldrig Pela och Fadime. I Storbritannien har man Forced Marriage Unit. Hur ser Miljöpartiet på att inrätta en sådan enhet?

Vi tycker att den skulle kunna ligga under NOA till att börja med och till exempel samarbeta med UD, både för att förebygga att man för ut flickor – oftast är det ju flickor – till andra länder för tvångsgifte men också för att kunna vidta åtgärder för att ta hem flickor som kanske har förts bort.

Anf. 92 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Fru talman! När det kommer till heltäckande slöja tycker väl jag och Miljöpartiet egentligen att man ska vara fri att ha vilka kläder man vill. Däremot kanske det inte är passande i alla yrken eller situationer i samhället.

Jag tror att det man menar när man säger att man vill se det an lite är att när de här olika principerna ställs emot varandra kommer vi också att se anmälningar. Diskrimineringsombudsmannen och andra institutioner i samhället kommer att ta upp det, och då kommer vi att få en bild av vad lagstiftning, diskriminering och religionsfrihet säger. Jag tror att det är det som står bakom det hela.

När det gäller om man ska permanenta verksamheten i Östergötland har jag tyvärr inte mer information än vad Désirée Pethrus har. Jag hoppas att det kan komma ett sådant besked. Man tittar på det, och jag undrar om det inte var i maj eller juni som utredningen eller undersökningen ska vara klar. Därefter ska beslut fattas. Jag har ingen information om att man redan har fattat beslutet; däremot är det inte sagt att det inte kan vara gjort.

Hur andra länder agerar när barn förs ut för tvångsäktenskap är intressant. Man tittar i dag på hur man ska kunna stärka det arbetet. I dag ligger

det under det konsulära. Vi har stärkt upp arbetet, men man gör också omvärldsbevakning för att se hur bland annat Storbritannien genomför det.

Det är bra, och det kan hända att man därefter utvecklar det arbete som redan sker. Det är klart att det inte ska kunna hända, och har det hänt så ska dessa barn tillbaka hem till Sverige.

Anf. 93 CICZIE WEIDBY (V) replik:

Fru talman! Jag noterade i betänkandet att även Miljöpartiet, precis som Vänsterpartiet, vill ha jämlikhetsdata. Men ni väljer att inte lyfta fram den reservationen. Ska jag förstå det som att Miljöpartiet kommer att rösta för vår reservation?

Anf. 94 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Fru talman! Nej, det ska ledamoten inte förvänta sig.

Däremot är det tydligt att det här är en diskussion som behöver föras. Det finns tydliga argument för att införa jämlikhetsdata, och det finns tydliga argument mot. Vi har som parti hittills ansett, och anser fortfarande, att dessa data kan innebära en större risk än de möjligheter som kommer med dem. Däremot anser vi att det finns en viss relevans för de argument som förts fram i talarstolen.

Men det här är en fråga som delar minoritetsgrupperna. Om man har varit utsatt för att listas med utgångspunkt i sin bakgrund kan man känna större tveksamhet. Det får vi acceptera.

Jag tror att det framgår i vår motion att vi vill se om frågan kan utredas vidare. Vi vill ha mer kunskap och information innan vi går vidare.

Anf. 95 CICZIE WEIDBY (V) replik:

Fru talman! Det var inte riktigt så jag läste motionen, och det är inte riktigt så jag uppfattar flera miljöpartisters argument.

Men jag tackar för svaret. Det var allt jag ville veta.

(JANINE ALM ERICSON (MP): Tack!)

Anf. 96 MARIANNE PETTERSSON (S):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Principerna om likabehandling och icke-diskriminering är grundläggande mänskliga rättigheter. Var och en har rätt till ett liv utan att diskrimineras.

På alla nivåer i samhället behöver vi arbeta med diskrimineringsgrunderna, det vill säga kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder. Diskriminering är djupt problematiskt, och man måste jobba aktivt för att motverka diskriminering.

Diskriminering påverkar människors vardag, ekonomi och livsvillkor. Diskriminering kan se ut på många olika sätt. Det kan handla om allt från att du inte ges samma chanser som andra jobbsökande på grund av kön eller funktionsnedsättning till kränkande kommentarer om din sexuella läggning eller ditt etniska ursprung.

Diskriminering är att bli särbehandlad. Någon behandlas sämre än någon annan, och behandlingen har samband med någon av diskrimineringsgrunderna i lagen.

Diskrimineringslagen syftar till att motverka faktisk negativ särbehandling. Trots att vi skriver år 2020 och det under lång tid har arbetats för att uppnå ekonomisk jämställdhet råder det fortfarande olika möjligheter för kvinnor och män att till exempel delta och utvecklas i arbetet. Det positiva är att det pågår ett aktivt arbete när det gäller åtgärder för jämställdhet i arbetet och därtill relaterade frågor.

Bland annat presenterade regeringen i december 2017 en handlingsplan för jämställda livsinkomster. Regeringen har också förstärkt Diskrimineringsombudsmannens förvaltningsanslag i syfte att myndigheten ska förstärka sin tillsynsverksamhet.

I uppdraget för Diskrimineringsombudsmannen ingår att motverka missgynnande enligt föräldraledighetslagen, och enligt årsredovisningen har myndigheten drivit ett antal mål om missgynnande i arbetslivet.

Fru talman! Villkoren för äldre på arbetsmarknaden stärktes i och med lagändringen 2017 när arbetsgivaren fick utökad skyldighet att arbeta med aktiva åtgärder. Ytterligare ett steg togs när regeringen i augusti 2018 presenterade en delegation för främjande av äldre arbetskraft. Delegationen ska verka för ett mer inkluderande och åldersoberoende synsätt i arbetslivet. Man ska bidra med ökad kunskap om forskning om äldres möjligheter och även föreslå åtgärder som motverkar åldersdiskriminering.

Den ökade psykiska ohälsan i befolkningen är ett allvarligt problem. Jag kan konstatera att januariavtalet innehåller åtgärder för att bekämpa psykisk ohälsa. Personer med psykisk ohälsa är ett komplext område som kräver ett långsiktigt arbete. En del i detta kan vara det utökade skyddet mot diskriminering i form av bristande tillgänglighet som infördes 2018. Genom denna förändring kan förhoppningsvis en ökad tillgänglighet i samhället skapas för personer med bland annat psykisk ohälsa.

Ett annat skäl till att man utsätts för diskriminering är att man har en annan etnisk härkomst. Detta måste motarbetas. Rasism, främlingsfientlighet och intolerans måste bekämpas. I januariavtalet anges att arbetet mot våldsbejakande extremism, antiziganism, antisemitism, islamofobi och all annan form av rasism ska stärkas. Under höstens budgetbehandling gjordes en förstärkning av den nationella planen mot rasism och liknande former av fientlighet och hatbrott.

Fru talman! Diskrimineringsombudsmannen har som uppgift att utöva tillsyn. Men har den tillsynen haft avsedd effekt? För att få svar på detta tillsatte regeringen en utredning i augusti 2018 med uppdraget att utreda en effektivare och ändamålsenlig tillsyn över diskrimineringslagen. Utredaren skulle se över vilka åtgärder som behövdes för att säkerställa efterlevnaden av bestämmelserna om aktiva åtgärder i diskrimineringslagen. I uppdragsdirektivet anges att det krävs en effektivare tillsyn över lagen med förslag på sanktioner om åtgärder inte följs. Uppdraget skulle ha redovisats den 30 september 2019, men den 20 augusti 2019 beslutade regeringen om förlängd tid för uppdraget. Nu ska det i stället redovisas senast den 1 oktober 2020.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 9.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.47 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 9 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

FöU3 Totalförsvarsdatalag – personuppgiftsbehandling vid Totalförsvarets rekryteringsmyndighet

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Vissa sekretessfrågor i Totalförsvarets rekryteringsmyndighets verksamhet)

1. utskottet

2. res. (C)

Votering:

292 för utskottet

29 för res.

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 63 M, 60 SD, 24 V, 20 KD, 17 L, 16 MP, 2 -

För res.: 29 C

Frånvarande: 10 S, 7 M, 2 SD, 2 C, 3 V, 2 KD, 2 L

FöU5 Integritetsskydd vid signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Översyn av signalspaningslagen)

1. utskottet

2. res. 1 (M, KD, L)

Votering:

220 för utskottet

99 för res. 1

2 avstod

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 60 SD, 29 C, 24 V, 16 MP, 1 -

För res. 1: 63 M, 20 KD, 15 L, 1 -

Avstod: 2 L

Frånvarande: 10 S, 7 M, 2 SD, 2 C, 3 V, 2 KD, 2 L

Malin Danielsson och Bengt Eliasson (båda L) anmälde att de avsett att rösta nej men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 3 (Översyn av försvarsunderrättelseverksamheten i stort)

1. utskottet

2. res. 2 (KD)

Votering:

300 för utskottet

20 för res. 2

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 62 M, 60 SD, 29 C, 24 V, 17 L, 16 MP, 2 -

För res. 2: 20 KD

Frånvarande: 10 S, 8 M, 2 SD, 2 C, 3 V, 2 KD, 2 L

Ann-Sofie Alm (M) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

AU7 Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering

Punkt 2 (Nationellt centrum för kvinnofrid)

1. utskottet

2. res. 2 (M, SD, KD)

Votering:

178 för utskottet

143 för res. 2

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 29 C, 24 V, 17 L, 16 MP, 2 -

För res. 2: 63 M, 60 SD, 20 KD

Frånvarande: 10 S, 7 M, 2 SD, 2 C, 3 V, 2 KD, 2 L

Punkt 3 (Hedersrelaterat våld och förtryck)

1. utskottet

2. res. 6 (L)

Votering:

159 för utskottet

18 för res. 6

143 avstod

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 29 C, 24 V, 16 MP, 1 -

För res. 6: 17 L, 1 -

Avstod: 1 S, 63 M, 59 SD, 20 KD

Frånvarande: 10 S, 7 M, 3 SD, 2 C, 3 V, 2 KD, 2 L

Inga-Lill Sjöblom (S) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 4 (Det nationella uppdraget att motverka hedersrelaterat våld och förtryck)

1. utskottet

2. res. 7 (M, SD, KD)

Votering:

178 för utskottet

143 för res. 7

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 29 C, 24 V, 17 L, 16 MP, 2 -

För res. 7: 63 M, 60 SD, 20 KD

Frånvarande: 10 S, 7 M, 2 SD, 2 C, 3 V, 2 KD, 2 L

Punkt 14 (Jämlikhetsdata)

1. utskottet

2. res. 22 (V)

Votering:

295 för utskottet

25 för res. 22

1 avstod

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 63 M, 60 SD, 29 C, 20 KD, 17 L, 15 MP, 1 -

För res. 22: 24 V, 1 MP

Avstod: 1 -

Frånvarande: 10 S, 7 M, 2 SD, 2 C, 3 V, 2 KD, 2 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 10 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Redogörelser

2019/20:RR2 Riksrevisionens redogörelse om revisionsberättelsen över Sveriges riksbanks årsredovisning 2019

2019/20:RR3 Riksrevisionens redogörelse om revisionsberättelsen över Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds årsredovisning 2019

Följande interpellationer hade framställts:

den 4 mars

2019/20:370 Trafiksäkerhetsarbetet

av *Thomas Morell* (SD)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2019/20:371 Markering mot kvinnoförtrycket i Iran

av *Sara Gille* (SD)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2019/20:373 Internationellt surrogatmoderskap

av *Mikael Eskilandersson* (SD)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2019/20:374 Migränvård

av *Camilla Waltersson Grönvall* (M)

till socialminister Lena Hallengren (S)

§ 12 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 4 mars

2019/20:1038 Bevarande av Ågestaverket

av *Mattias Bäckström Johansson* (SD)

till kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP)

2019/20:1039 Metria

av *Lars Beckman* (M)

till näringsminister Ibrahim Baylan (S)

2019/20:1040 Hotat småskaligt kustfiske

av *Per Lodenius* (C)

till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2019/20:1041 Koldioxidbedövning av grisar

av *Elin Lundgren* (S)

till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2019/20:1042 Epatraktorer och A-traktorer

av *Laila Naraghi* (S)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2019/20:1043 Brott mot mänskliga rättigheter i Iran

av *Amineh Kakabaveh* (-)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2019/20:1044 Det handskrivna ordet

av *Michael Rubbestad* (SD)

till utbildningsminister Anna Ekström (S)

2019/20:1045 Det nya coronaviruset

av *Markus Wiechel* (SD)

till socialminister Lena Hallengren (S)

§ 13 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 4 mars

2019/20:995 Rättvis fördelning av ekonomiskt stöd till flickor och pojkar som utövar idrott

av *Lars Beckman* (M)

till kultur- och demokratiminister *Amanda Lind* (MP)

2019/20:996 CBRN-team som stöd till Kina

av *Alexandra Anstrell* (M)

till försvarsminister *Peter Hultqvist* (S)

2019/20:998 Invandrarelevens skolsegregation

av *Kristina Axén Olin* (M)

till utbildningsminister *Anna Ekström* (S)

2019/20:999 Hatbrott mot etniska svenskar

av *Ellen Juntti* (M)

till justitie- och migrationsminister *Morgan Johansson* (S)

2019/20:1000 Ersättningsmodell för digitala brevlådor

av *Magnus Jacobsson* (KD)

till statsrådet *Anders Ygeman* (S)

2019/20:1001 Delmål för antalet poliser

av *Johan Forssell* (M)

till statsrådet *Mikael Damberg* (S)

2019/20:1002 Tribunal för IS-krigare i syriska Kurdistan

av *Ludvig Aspling* (SD)

till utrikesminister *Ann Linde* (S)

2019/20:1003 Ojämlighet och väntetider i hjärt-kärlsjukvården

av *Camilla Waltersson Grönvall* (M)

till socialminister *Lena Hallengren* (S)

2019/20:1004 Befogenhet för Tullverket att beslagta stöldgods

av *Ingemar Kihlström* (KD)

till statsrådet *Mikael Damberg* (S)

2019/20:1005 Nedmontering av kraftledning som inte längre används

av *Mikael Larsson* (C)

till statsrådet *Anders Ygeman* (S)

2019/20:1008 EU:s direktiv om otillbörliga handelsmetoder mellan företag i jordbruks- och livsmedelskedjan

av *Lars Hjälmered* (M)

till statsrådet *Jennie Nilsson* (S)

2019/20:1009 Färdigställandet av elledningen Nordbalt

av *Lars Hjälmered* (M)

till statsrådet *Anders Ygeman* (S)

2019/20:1011 Akuta sjukvårdsproblem

av *Karin Rågsjö* (V)

till socialminister *Lena Hallengren* (S)

2019/20:1012 Skydd av barn och skolpersonal mot islamofobi

av *Jamal El-Haj* (S)

till utbildningsminister *Anna Ekström* (S)

2019/20:1013 Proposition rörande danstillstånd

av *Lotta Finstorp* (M)
till statsrådet Mikael Damberg (S)

2019/20:1015 Upphävande av investeringsavtal

av *Jens Holm* (V)
till statsrådet Hans Dahlgren (S)

2019/20:1014 En ny svensk Arktisstrategi

av *Håkan Svenneling* (V)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2019/20:1016 Konsumentskydd vid köp av nyproducerade bostadsrätter

av *Angelica Lundberg* (SD)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2019/20:978 Utvisningar

av *Adam Marttinen* (SD)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2019/20:972 Ökad diskriminering av minoriteter i Iran

av *Anders Österberg* (S)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2019/20:976 Falska anklagelser mot Michael Rawlinson

av *Pål Jonson* (M)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2019/20:980 RUT-avdraget

av *Tony Haddou* (V)
till finansminister Magdalena Andersson (S)

2019/20:990 Svart adresshandel

av *Mikael Eskilandersson* (SD)
till finansminister Magdalena Andersson (S)

§ 14 Kammaren åtskildes kl. 16.06.

Sammanträdet leddes

av tredje vice talmannen från dess början till ajourneringen kl. 13.57,
av förste vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.47 och
av talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

JOHAN WELANDER

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Avsägelse	1
§ 3 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
§ 4 Totalförsvarsdatalag – personuppgiftsbehandling vid Totalförsvarets rekryteringsmyndighet.....	2
Försvarsutskottets betänkande 2019/20:FöU3	2
Anf. 1 MIKAEL LARSSON (C).....	2
Anf. 2 ALEXANDRA VÖLKER (S).....	4
(Beslut fattades under § 9.)	4
§ 5 Integritetsskydd vid signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet.....	5
Försvarsutskottets betänkande 2019/20:FöU5	5
Anf. 3 PÅL JONSON (M).....	5
Anf. 4 MIKAEL OSCARSSON (KD)	6
Anf. 5 ALLAN WIDMAN (L).....	7
Anf. 6 CLASGÖRAN CARLSSON (S).....	7
(Beslut fattades under § 9.)	8
§ 6 Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering	8
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2019/20:AU7	8
Anf. 7 JOSEFIN MALMQVIST (M).....	8
Anf. 8 EBBA HERMANSSON (SD).....	9
Anf. 9 CICZIE WEIDBY (V)	10
Anf. 10 DÉSIRÉE PETHRUS (KD)	12
Anf. 11 GULAN AVCI (L).....	14
(forts. § 8).....	16
Ajournering.....	16
Återupptaget sammanträde.....	16
§ 7 Frågestund	16
Anf. 12 FÖRSTE VICE TALMANNEN	16
<i>Beredskapen för covid-19.....</i>	<i>16</i>
Anf. 13 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M).....	16
Anf. 14 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	17
Anf. 15 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M).....	17
Anf. 16 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	17
<i>Flyktingsituationen och skyddet av Sveriges gränser.....</i>	<i>17</i>
Anf. 17 JONAS ANDERSSON i Skellefteå (SD).....	17
Anf. 18 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	18
Anf. 19 JONAS ANDERSSON i Skellefteå (SD).....	18
Anf. 20 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	18
<i>Brott mot migranter.....</i>	<i>19</i>
Anf. 21 MARTIN ÅDAHL (C).....	19
Anf. 22 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	19
Anf. 23 MARTIN ÅDAHL (C).....	19

Anf. 24 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	19
<i>Respekten för asylrätten</i>	20
Anf. 25 TONY HADDOU (V).....	20
Anf. 26 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	20
Anf. 27 TONY HADDOU (V).....	20
Anf. 28 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	21
<i>Utredning om djurrättsaktivisters brott</i>	21
Anf. 29 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD).....	21
Anf. 30 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	21
Anf. 31 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD).....	22
Anf. 32 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	22
<i>Ungas drogberoende</i>	22
Anf. 33 LINA NORDQUIST (L)	22
Anf. 34 Socialminister LENA HALLENGREN (S).....	22
Anf. 35 LINA NORDQUIST (L)	23
Anf. 36 Socialminister LENA HALLENGREN (S).....	23
<i>Arbetskraftsinvandring</i>	23
Anf. 37 BJÖRN PETERSSON (S).....	23
Anf. 38 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	23
Anf. 39 BJÖRN PETERSSON (S).....	24
Anf. 40 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	24
<i>Jakt och djurens rättigheter</i>	24
Anf. 41 REBECKA LE MOINE (MP).....	24
Anf. 42 Socialminister LENA HALLENGREN (S).....	24
Anf. 43 REBECKA LE MOINE (MP).....	25
Anf. 44 Socialminister LENA HALLENGREN (S).....	25
<i>Utvecklingstid</i>	25
Anf. 45 MATS GREEN (M)	25
Anf. 46 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S).....	25
<i>Månggifte</i>	26
Anf. 47 SARA GILLE (SD).....	26
Anf. 48 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	26
<i>Nationellt beredskapslager med sjukvårdsmateriel</i>	26
Anf. 49 KARIN RÅGSJÖ (V).....	26
Anf. 50 Socialminister LENA HALLENGREN (S).....	26
<i>Parlamentarisk kommitté för förändring av beroendevården</i>	27
Anf. 51 PIA STEENSLAND (KD)	27
Anf. 52 Socialminister LENA HALLENGREN (S).....	27
<i>Genomförandet av export- och investeringsstrategin</i>	28
Anf. 53 MONICA HAIDER (S).....	28
Anf. 54 Statsrådet ANNA HALLBERG (S).....	28
<i>Beredskapen för en ny flyktinvåg</i>	28

Anf. 55 MARIA MALMER STENERGÅRD (M)	28
Anf. 56 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	28
<i>Åtgärder med anledning av coronavirusets spridning</i>	29
Anf. 57 PER RAMHORN (SD)	29
Anf. 58 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	29
<i>Kostnaden för utbildning av ordningsvakter</i>	30
Anf. 59 MAGNUS JACOBSSON (KD)	30
Anf. 60 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	30
<i>Utrikes födda kvinnors ställning på arbetsmarknaden</i>	30
Anf. 61 SERKAN KÖSE (S)	30
Anf. 62 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S)	31
<i>Coronavirusets effekter på svensk ekonomi</i>	31
Anf. 63 LARS HJÄLMERED (M).....	31
Anf. 64 Statsrådet ANNA HALLBERG (S)	31
<i>En nationell överdosstrategi</i>	32
Anf. 65 JOHAN HULTBERG (M)	32
Anf. 66 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	32
<i>Svenska företag och tvångsarbete i Kina</i>	32
Anf. 67 DAVID JOSEFSSON (M)	32
Anf. 68 Statsrådet ANNA HALLBERG (S)	33
<i>Bostadsrättsinnehavares rättigheter</i>	33
Anf. 69 OLA MÖLLER (S)	33
Anf. 70 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	33
<i>Livmoderhalscancer</i>	34
Anf. 71 ULRIKA HEINDORFF (M)	34
Anf. 72 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	34
<i>Regeringens migrationspolitik</i>	34
Anf. 73 ANN-SOFIE ALM (M)	34
Anf. 74 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	35
<i>Sveriges arbete inför WTO:s konferens</i>	35
Anf. 75 ÅSA ERIKSSON (S)	35
Anf. 76 Statsrådet ANNA HALLBERG (S)	35
<i>Nationella riktlinjer för behandling av fetma</i>	36
Anf. 77 ULRIKA JÖRGENSEN (M).....	36
Anf. 78 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	36
<i>Brottsförebyggande arbete i Malmö</i>	37
Anf. 79 HILLEVI LARSSON (S).....	37
Anf. 80 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	37
<i>Återförande av barn som utsatts för hedersbrott</i>	37
Anf. 81 NORIA MANOUCHI (M)	37
Anf. 82 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	38
§ 8 (forts. från § 6) Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering (forts. AU7)	38
Anf. 83 PATRIK BJÖRCK (S)	38

Anf. 84 DÉsirÉE PETHRUS (KD) replik	40
Anf. 85 PATRIK BJÖRCK (S) replik	41
Anf. 86 DÉsirÉE PETHRUS (KD) replik	41
Anf. 87 PATRIK BJÖRCK (S) replik	41
Anf. 88 JANINE ALM ERICSON (MP).....	42
Anf. 89 DÉsirÉE PETHRUS (KD) replik	44
Anf. 90 JANINE ALM ERICSON (MP) replik	44
Anf. 91 DÉsirÉE PETHRUS (KD) replik	45
Anf. 92 JANINE ALM ERICSON (MP) replik	45
Anf. 93 CICZIE WEIDBY (V) replik	46
Anf. 94 JANINE ALM ERICSON (MP) replik	46
Anf. 95 CICZIE WEIDBY (V) replik	46
Anf. 96 MARIANNE PETTERSSON (S).....	46
(Beslut fattades under § 9.).....	47
Ajournering.....	48
Återupptaget sammanträde.....	48
§ 9 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	48
FöU3 Totalförsvarsdatalag – personuppgiftsbehandling vid Totalförsvarets rekryteringsmyndighet.....	48
FöU5 Integritetsskydd vid signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet	48
AU7 Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering	49
§ 10 Bordläggning.....	50
§ 11 Anmälan om interpellationer.....	51
§ 12 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	51
§ 13 Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	52
§ 14 Kammaren åtskildes kl. 16.06.....	53